

ul. Grota-Roweckiego 8/117
63-100 Śrem

tel. 061 28 28 475; 507 034 273

www.natura.net.pl
e-mail: biuro@natura.net.pl

NATURA

Zakład Ochrony Środowiska

Program usuwania azbestu dla Gminy Piła na lata 2007-2012

Opracowanie:

mgr Roksana Napieralska

SPIS TREŚCI:

1. WPROWADZENIE -----	7
2. CEL I ZADANIA PROGRAMU -----	8
3. CHARAKTERYSTYKA AZBESTU -----	11
3.1. Rodzaje azbestu -----	11
3.2. Zastosowanie azbestu -----	14
3.3. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego-----	18
3.4. Bezpieczne postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest-----	20
4. RAMY PRAWNE ZAGADNIENÍ ZWIĄZANYCH Z AZBESTEM -----	25
4.1. Polskie regulacje ustawowe oraz akty wykonawcze. -----	25
4.1.1. Regulacje ustawowe -----	25
4.1.2. Akty wykonawcze -----	28
4.2. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski---	34
4.3. Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości -----	34
5. GOSPODAROWANIE WYROBAMI I ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST NA TERENIE GMINY PIŁA --	37
5.1 Aktualny stan w zakresie wyrobów zawierających azbest w Gminie Piła -----	37
5.2. Pomoc samorządu terytorialnego w usuwaniu wyrobów zawierających azbest -----	43
5.3. Środki niezbędne do realizacji Programu -----	44
5.4. Harmonogram realizacji Programu -----	46
6. MOŻLIWOŚCI POZYSKANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH NA DZIAŁANIA ZWIĄZANE Z USUWANIEM AZBESTU Z TERENU GMINY PIŁA ORAZ SKŁADOWANIEM ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST --	48
7. PODSUMOWANIE -----	56
ZAŁĄCZNIKI -----	57

1. Wprowadzenie

Problem istnienia azbestu i wyrobów zawierających azbest dotyczy wszystkich, począwszy od władz najwyższego szczebla, poprzez władze lokalne, kończąc na każdym z nas. Rozwiązanie tego problemu uzależnione jest od przede wszystkim od możliwości finansowych, jednakże równie ważna jest świadomość ekologiczna społeczeństwa. Dlatego też Rada Ministrów 14 maja 2002 r. przyjęła ogólnopolski program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. W oparciu o ten program, przepisy prawne i składane Prezydentowi Miasta informacje, Gmina Piła opracowała własny Program likwidacji wyrobów zawierających azbest.

W niniejszym Programie ujęto m.in.:

- charakterystykę azbestu i wyrobów zawierających azbest;
- ramy prawne zagadnień związanych z azbestem;
- oszacowanie ilości wyrobów zawierających azbest oraz ich przestrzenne zróżnicowanie na terenie Gminy;
- propozycje działań organizacyjnych i finansowych zmierzających do wyeliminowania azbestu z terenu Gminy;
- możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu.

2. Cel i zadania Programu

Przyjęty przez Radę Ministrów „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terytorium Polski” wyznacza termin całkowitej likwidacji azbestu do końca 2032 r. Dlatego też, pozostając w ścisłej korelacji z krajowym Programem, nadrzędnym celem postawionym przez Gminę Piła we własnym Programie na lata 2007-2012 jest:

Likwidacja zinwentaryzowanego azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy do 2012 r.

Zrealizowanie wymienionego celu spowoduje częściowe wyeliminowanie negatywnego wpływu azbestu na zdrowie mieszkańców Gminy, a także na środowisko.

Należy jednak zaznaczyć, iż inwentaryzacja nie jest kompletna. Dlatego też, po przeprowadzeniu pełnej inwentaryzacji zakładanej w perspektywie do 2008 r., celem długookresowym będzie całkowite wyeliminowanie azbestu w terenie Gminy do 2032 r., zgodnie z założeniami krajowego Programu.

Tempo realizacji długoterminowego harmonogramu uwarunkowane będzie możliwościami finansowymi Gminy oraz mieszkańców. W przypadku pozyskania przez Gminę zewnętrznych środków na ten cel, planowane zadania zostaną przyspieszone.

„Program usuwania azbestu dla Gminy Piły” obejmuje lata 2007-2012 i tym samym **I etap** działań związanych z usunięciem azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Zadania I ETAPU (2007-2012):

► Edukacja mieszkańców Gminy w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków właścicieli obiektów, w których użytkowany jest azbest oraz sposobów bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych. Zadanie to realizowane będzie poprzez:

- informacje umieszczane na stronach internetowych Urzędu Miasta Piły (lata: 2007-2012);
- produkcję i kolportaż na terenie Gminy ulotek informacyjno-edukacyjnych na tematy związane z azbestem (2008 r.)

► Mobilizowanie mieszkańców Gminy, będących właścicielami obiektów, w których użytkowany jest azbest do jego usunięcia, poprzez:

- informowanie o możliwościach pozyskania kredytu na realizację ww. zadań;
- utworzenie systemu pomocy (zarządzenie Prezydenta Miasta Piły) przeznaczonych dla osób fizycznych i osób prawnych na demontaż, transport i utylizację odpadów azbestowych.

Wysokość i liczba udzielanych pomocy uzależniona będzie od środków finansowych Gminy, własnych i pozyskanych ze źródeł zewnętrznych w danym roku (corocznie).

► Rzetelne i kompletne rozpoznanie ilości i stanu wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy oraz stworzenie gminnej bazy danych dotyczącej lokalizacji, ilości i stanu wyrobów zawierających azbest (do 2008 r.).

► Alokacja środków finansowych z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na realizację zadań założonych w Programie (corocznie). Ilość alokowanych środków będzie zależała od możliwości finansowych Gminy w danym roku z zakładaną tendencją do zwiększania wysokości tych środków.

► Działania mające na celu pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych, m.in. z:

- Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Fundacji EkoFundusz;
- Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej;
- Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

► Usunięcie wyrobów azbestowych z obiektów użyteczności publicznej oraz innych będących własnością Gminy (2008-2012).

► Prowadzenie monitoringu „dzikich” wysypisk odpadów oraz ich eliminowanie zgodnie z istniejącymi przepisami (corocznie).

► Sprawozdania z realizacji Programu przedkładane Radzie Miasta Piły (okresowo).

► Aktualizacja Programu (w zależności od zmieniających się przepisów prawnych oraz możliwości pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych).

Zadania I etapu zmierzać będą do zwiększania ilości usuwanych wyrobów zawierających azbest poprzez edukację ekologiczną mieszkańców oraz pomoc Gminy w realizacji zadania kosztownej wymiany wyrobów azbestowych na wyroby nie zagrażające zdrowiu i środowisku.

„Program usuwania azbestu z Gminy Piła na lata 2007-2012” koresponduje ze „Strategią Rozwoju Miasta Piły 2005-2015” uchwaloną przez Radę Miasta Piły 28 września 2004 r. Zgodnie z priorytetami podejmowanych działań poprzez Program realizowane będą działania z „Obszaru Przestrzeń”:

- dążenie do likwidacji czynnych i zabezpieczenia potencjalnych ognisk zanieczyszczenia środowiska;
- usprawnianie systemu gospodarki odpadami ze szczególnym uwzględnieniem segregacji i składowania odpadów;
- kreowanie postaw aktywności proekologicznej;
- rozwijanie bazy informacyjnej na temat ochrony środowiska w Pile oraz upowszechnianie wśród mieszkańców wiedzy w tym zakresie;

Ponadto Strategia zakłada m.in. następujące cele operacyjne z „Obszaru Przestrzeń”:

- Poprawa funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami i eliminacja z użycia materiałów niebezpiecznych [2.8];
- Podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców [2.11].

Program usuwania azbestu z terenu Gminy Piła w znaczącym stopniu przyczyni się do realizacji ww. celów operacyjnych Strategii, poprzez nadrzędny cel założony w Programie, do wykonania którego przyjęto określone kierunki działań. Weryfikacja przyjętych działań oraz ich ocena odbywać się będzie w oparciu o następujące mierniki monitorowania Programu:

Tab. 1. Mierniki monitorowania Programu.

L.p.	Miernik	Jednostka
1.	Ilość usuwanych wyrobów azbestowych na terenie Gminy Piła	m ² /rok
2.	Długość wymienianych rur azbestowo-cementowych w sieci wodno-kanalizacyjnej	mb/rok
3.	Ilość corocznych informacji składanych Prezydentowi Miasta przez zarządców i właścicieli nieruchomości, w których zastosowane zostały wyroby zawierające azbest (miernik świadomości ekologicznej)	szt./rok
4.	Stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu usuwania azbestu z terenu Gminy Piła	%

Realizację Programu powierza się Prezydentowi Miasta Piły.

3. Charakterystyka azbestu

3.1. Rodzaje azbestu

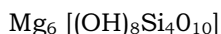
Azbest to włókniste skupienie minerałów z grupy serpentynów lub amfiboli. Pod względem chemicznym, azbest to uwodnione krzemiany lub glinokrzemiany magnezu, żelaza, glinu i niklu. Są to minerały o budowie włóknistej oraz udowodnionym działaniu kancerogennym¹. Jednak azbest był i nadal jest pozyskiwany na skalę przemysłową w kilku miejscach na ziemi. Niezależnie od różnic chemicznych i wynikających z budowy krystalicznej są minerałami naturalnie występującymi w przyrodzie, w dodatku dość powszechnie. Większość azbestów powstała w skałach pochodzenia magmowego, głównie ultra-zasadowych, takich jak perydotyt czy piroksenit. Z reguły azbest tworzy wypełnienia szczelin w tych skałach w postaci bardzo cienkich, włóknistych monokryształów, których długość dochodzi do kilkudziesięciu centymetrów. Może współwystępować z innymi minerałami, takimi jak: mika, talk, kalcyt, dolomit, magnezyt. Azbest często zawiera domieszki pierwiastków śladowych, np. niklu, chromu, wanadu.

Pod względem mineralogicznym rozróżnia się dwie grupy azbestów:

- serpentynowe,
- amfibolowe.

Azbest serpentynowy:

► chryzotyl (azbest biały)

Jest minerałem pospolitym i szeroko rozpowszechnionym. Jego nazwa nawiązuje do barwy i sposobu wykształcenia minerału. Jest giętki, sprężysty, przeświecający, nieprzezroczysty. Wykazuje podzielność na długie, cienkie, włókna, jest koloru żółtego a po rozwłóknieniu - białego. Często zawiera niewielkie ilości żelaza i glinu. Był eksploatowany w największych ilościach. Włókna są elastyczne z tendencją do tworzenia wiązek z rozszczepionymi końcami. Są to najcieńsze włókna pochodzenia naturalnego.

Rys. 1. Włókna chryzotylu. [źródło: www.mgip.gov.pl]

¹ Czynniki kancerogenne - ogół czynników zwiększających ryzyko rozwoju nowotworu.

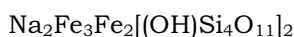
Azbesty amfibolowe

Są to minerały będące mieszaniną krzemianów głównie: magnezu, żelaza, wapnia i sodu z niewielką zawartością innych metali. Występują w wielu odmianach, różniących się składem i postacią krystaliczną. Zaliczyć do nich możemy: amosyt, krokidolit, antofyllit, tremolit oraz aktynolit.

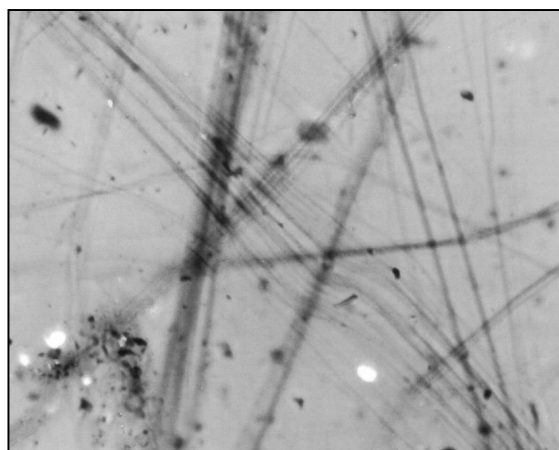
Z tych odmian w przemyśle mają znaczenie tylko amosyt i krokidolit, gdyż są najbardziej wytrzymałe mechanicznie.

Azbesty amfibolowe są znacznie mniej rozpowszechnione w przyrodzie w porównaniu do azbestu serpentynowego, są od niego twardsze i nieco cięższe. Wykazują dużą kwasoodporność, lecz ze względu na większą kruchość są rzadziej stosowane.

► krokidolit (azbest niebieski),

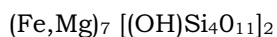

Jest krzemianem sodowo- żelazowym. Dzięki aerodynamicznemu kształtowi, prostych, ostro zakończonych włóknach łatwo przenika do płuc i pęcherzyków płucnych, ulegając retencji (gromadzeniu), dlatego też uważany jest za najbardziej szkodliwy, rakotwórczy i mutageny. Został najwcześniej wycofany z użytkowania. Włókna elementarne są krótsze i cieńsze niż innych azbestów amfibolowych, posiadają dużą sprężystość, wytrzymałość na zrywanie, dają się łatwo praść. Krokidolit jest minerałem rzadkim. Posiada wysoka odporność na kwasy i ługi, dzięki czemu znajduje większe zastosowanie w przemyśle chemicznym niż chryzotyl.

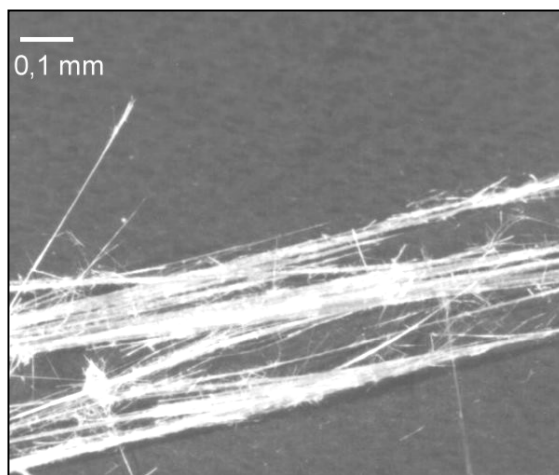

Rys. 2. Włókna krokidolitu. [źródło: www.mgip.gov.pl]

► amosyt (azbest brązowy lub brunatny)

Jego charakterystyczną cechą jest zdolność do rozłupywania się wzdłuż płaszczyzn krystalograficznych na długie ostre i sprężyste włókna. Konsekwencją tej właściwości jest tworzenie większej ilości włókien respirabilnych i większej agresywności biologicznej, czego wynikiem jest szkodliwość pośrednia między krokidolitem i chryzotylem. Amosyt jest krzemianem żelazowo-magnezowym. Tworzy włókna grube i mało wytrzymałe, a więc o małej

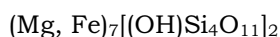

Rys. 3. Włókna amozytu. [źródło: www.mgip.gov.pl]

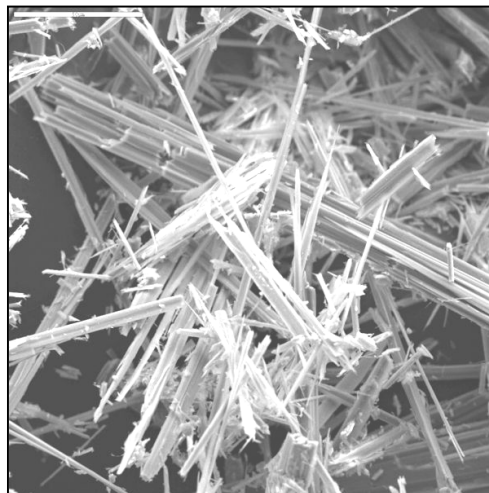

przydatności do przędzenia. Charakteryzuje się dobrą odpornością na kwasy, alkalia, wodę morską. Pod względem odporności na temperaturę i ogień amozyt nie ustępuje chryzotylowi.

► antofyllit

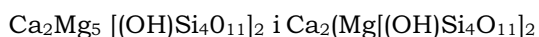

Jest krzemianem magnezowym zawierającym żelazo, czasem zawiera domieszki glinu. Wykazuje charakterystyczną włóknistą oddzielność, jest kruchy a włókna są miękkie i sprężyste, dlatego posiada małą wytrzymałość mechaniczną i bardzo dużą odporność na temperaturę, a także chemikalia. Jest to azbest rzadko spotykany. Występuje czasami jako domieszka w złożach talku w przyrodzie, stąd rzadko stosowany w przemyśle.

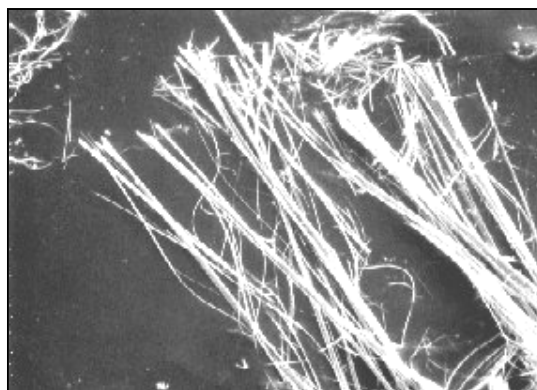
Rys. 4. Antofyllit. [źródło: www.mgip.gov.pl]

► tremolit i aktynolit

Te rodzaje azbestu amfibolowego nie mają znaczenia przemysłowego. Zwykle tworzą domieszki w złożach chryzotylowych i talkowych.

Aktynolit jest najczęściej zielonej barwy, niektóre okazy mogą być także ciemnozielone, a nawet niemal czarne. Jest kruchy, przezroczysty, często zawiera nieznaczące ilości manganu, tytanu, glinu, sodu. Jest izostrukтурalny z tremolitem.

Rys. 5. Włókna tremolitu. [źródło: www.mgip.gov.pl]

Azbest posiada niepowtarzalne cechy chemiczne i fizyczne, m.in. jest ogniotrwały, termoizolacyjny i dźwiękochłonny. Temperatura rozkładu i topnienia azbestu osiąga ok. 1500°C, co jest podstawą jego funkcjonalności, dzięki której znalazł powszechne zastosowanie jako materiał ogniotrwały w różnego rodzaju artykułach. Właściwości termoizolacyjne i dźwiękochłonne, wytrzymałość na rozciąganie, elastyczność, a także odporność niektórych odmian azbestu na działanie kwasów spowodowały, że stosowany był od bardzo dawna, a przemysł azbestowy rozwinął się od 1889 r. na bazie olbrzymich złóż Kanady i Rosji. Włókna azbestu należą do najcieńszych naturalnych włókien występujących w przyrodzie.

Ze względu na wprowadzony w Polsce zakaz produkcji wyrobów zawierających azbest konieczne jest znalezienie ich zamienników. Mogą nimi być:

- sztuczne włókna mineralne - wprowadzane są na coraz szerszą skalę jako zamienniki azbestu. Wyroby zawierające sztuczne włókna mineralne są stosowane w budownictwie przemysłowym, mieszkaniowym oraz w zakładach wykorzystujących je do produkcji własnych wyrobów - zakłady ceramiki, zakłady lotnicze, elektrownie, stocznie, przemysł samochodowy, zakłady urządzeń gospodarstwa domowego. Sztuczne włókna mineralne wykazują różnorodną trwałość w środowiskach biologicznych, a co za tym idzie również różny stopień szkodliwości w odniesieniu do ludzi.

- włókna aramidowe – włókna z grupy poliamidów aromatycznych są tworzywami sztucznymi o wysokiej wytrzymałości mechanicznej na zerwanie, małym wydłużeniu i niskiej masie. Zyskały liczne zastosowania do wyrobów przenoszących wysokie obciążenia mechaniczne i odpornych na zużycie. Są bardziej odporne na uszkodzenia od stali, ale w niewielkim stopniu ogniotrwałe. Stosowane m.in. w materiałach budowlanych, podwyższając właściwości ślizgowe i odporność na ścieranie.

- miskant olbrzymi - okazała trawa kępowa, pochodząca pierwotnie z Azji Południowo-Wschodniej.. Ze względu na wysoką zawartość celulozy i ligniny biomasa z miskanta stanowi również cenny surowiec wykorzystywany (głównie w Niemczech) m.in. do produkcji materiałów budowlanych (materiały izolacyjne, lekkie płyty ścienne i podłogowe).

- włókna organiczne celulozowe - uzyskiwane są z przeróbki drewna i z roślin jednorocznych. Stanowią zamiennik azbestu przy produkcji płyt elewacyjnych i dekarских. Ich stosowanie jest jednak ograniczone, ponieważ silnie reagują na zmianę warunków termiczno-wilgotnościowych, zmieniają parametry geometryczne. Na skutek tego odspajają się od betonu i przestają z nim współpracować, co ogranicza ich stosowanie.

3.2. Zastosowanie azbestu

Azbest znalazł szerokie zastosowanie w różnego rodzaju technologiach przemysłowych, budownictwie, energetyce, transporcie i innych w postaci około 3 000 wyrobów. W Polsce największe ilości azbestu zużywano w różnych procesach produkcyjnych w latach 70-tych, potem jego ilość systematycznie malała. Ze względu na swoje właściwości azbest znalazł zastosowanie w budownictwie przy produkcji eternitu, tj. płyt falistych azbestowo-cementowych do pokryć dachowych, płyt prasowanych płaskich, płyt „karo” stosowanych jako dachowe pokrycia lub elewacje, rur azbestowo-cementowych wysokociśnieniowych i kanalizacyjnych czy różnych elementów wielkowymiarowych. Z azbestu wykonywano zabezpieczenia chroniące przed ogniem lub wysoką temperaturą, np. klapy przeciwpożarowe, ciągi telekomunikacyjne, elektryczne tablice rozdzielcze, obudowy klatek schodowych, zabezpieczenia elementów stropowych i ściennych, drogach ewakuacyjnych, rynnach spusto-

wych zsyków na śmieci i innych. W pomieszczeniach wygłuszanych używano tkanin zawierających azbest.

W energetyce azbest stosowano w elektrociepłowniach i elektrowniach, w obmurowaniach kotłów oraz uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, izolacjach tras ciepłowniczych, kominach o dużej wysokości, chłodniach wentylatorowych czy rurach odprowadzających parę.

Również przemysł środków transportu nie jest wolny od elementów azbestowych, które używane były do termoizolacji i izolacji elektrycznych w elektrowozach, tramwajach, wagonach, metrze, jak i również w silnikach pojazdów mechanicznych, elementach ciernych (sprzęgłach, hamulcach) czy elementach kolektorów wydechowych. Podobnie przedstawia się sytuacja w przemyśle lotniczym i stoczniowym. Przemysł chemiczny wykorzystuje azbest w przeponach używanych w elektrolitycznej produkcji chloru oraz w hutach szkła. Z azbestu wykonywane były materiały filtracyjne używane w przemyśle piwowarskim i farmacji.

Istotne znaczenie dla człowieka ma świadomość rozmieszczenia i lokalizacji azbestu w najbliższym otoczeniu. Teoretycznie każdy obiekt może zawierać materiały i wyroby, w których skład wchodzi azbest, jednak prawdopodobieństwo jego występowania wzrasta w obiektach starszych (budowanych do lat 80.), przemysłowych – związanych z energetyką, ciepłownictwem, produkcją chemiczną oraz wszędzie tam, gdzie stosowano wysokie temperatury, co wymagało izolacji termicznej. Informacja o występowaniu w danym obiekcie azbestu powinna znajdować się w dokumentacji technicznej, jednakże ze względu na szerokie zastosowanie azbestu tak szczegółowych informacji brakuje. Azbest spotykany jest zarówno w wyrobach specjalistycznych jak i w wyrobach powszechnego użytku. Można go spotkać:

- na strychach i ocieplonych stropodachach, jako obudowy stalowej konstrukcji nośnej lub połączeń szybów wentylacyjnych;
- w pomieszczeniach użytkowych budynków, jako obudowy konstrukcji nośnej, ściany działowe, ściany osłonowe czy elewacje, sufity podwieszane;
- w piwnicach, jako izolacja urządzeń ciepłowniczych, rur, bojlerów, zaworów, wymienników ciepła (w węzłach cieplnych);
- w szybach windowych, zsykach, pomieszczeniach instalacyjnych, maszynowniach dźwigów;
- na klatkach schodowych (ścianach), w toaletach;
- w budynkach przemysłowych – w pomieszczeniach dla personelu produkcyjnego, w centralach telefonicznych, wentylatorniach, wymiennikowniach, dyspozytorniach;

- w przejściach przewodów kanalizacyjnych i elektrycznych, między stropem a sufitem ostatnich kondygnacji.

W zależności od zawartości azbestu, stosowanego spoiwa oraz gęstości objętościowej wyroby azbestowe dzielą się na miękkie (klasa I) i twarde (klasa II).

Klasa I obejmuje wyroby o gęstości objętościowej $< 1000 \text{ kg/m}^3$, zawierające powyżej 20% (do 100%) azbestu. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Do klasy tej należą:

- wyroby tekstylne z azbestu używane w celach ochronnych (płótna, tkaniny, koce, sznury itp.);
- szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe stosowane m.in. w sprzęcie AGD;
- płytki podłogowe PCW;
- płaszcze azbestowo-gipsowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie, natryski azbestowe na konstrukcje stalowe;
- materiały i wykładziny cierne.

Klasa II obejmuje wyroby o gęstości objętościowej $> 1000 \text{ kg/m}^3$, zawierające na ogół poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia (np. pęknięcia) ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w wyniku prac remontowych. Wyroby twarde to m.in.:

- płyty azbestowo-cementowe faliste oraz płyty azbestowo-cementowe typu „karo” stosowane jako pokrycia dachowe;
- płyty płaskie wykorzystywane jako elewacja w budownictwie wielokondygnacyjnym;
- rury wykorzystywane do instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz jako przewody kominowe i zsypy.

Trwałość wyrobów azbestowo-cementowych określa się na 30 do 50 lat. Najdłuższa jest trwałość płyt azbestowo-cementowych, natomiast okres eksploatacji innych wyrobów jest z reguły krótszy.

Tab. 2. Ogólne zestawienie zastosowań wyrobów azbestowych (wg dr inż. Sz. Kuzio).

L.p.	Rodzaje wyrobów	Wyroby	% udział azbestu w wyrobie	Zastosowanie	Zalety wyrobu
1.	Wyroby azbestowo – cementowe	- płyty dekarские - rury ciśnieniowe - płyty okładzinowe i elewacyjne	5-30	- pokrycia dachowe - elewacje - wodociągi i kanalizacje	- ogniotrwałość - odporność na korozję i gnicie - wytrzymałe mechanicznie - lekkie - trwałe - nie wymagają konserwacji
2.	Wyroby izolacyjne	- wata - włóknina - sznury - tkanina termoizolacyjna - taśmy	75-100	- izolacje kotłów parowych, silników, rurociągów, wymienników ciepła, zbiorników - ubrania i tkaniny termoizolacyjne	- odporne na wysoką temperaturę - trwałe
3.	Wyroby uszczelniające	- tektura - płyty azbestowo-kauczukowe - szczeliwa plecione	75-100	uszczelnienia narażone na: - wysoką temperaturę - wodę i parę - kwasy i zasady - oleje, gazy spalinowe	- odporność na wysokie temperatury - wytrzymałość na ściskanie - dobra elastyczność - odporność chemiczna
4.	Wyroby cierne	- okładziny cierne - klocki hamulcowe	30	- elementy napędów	chroni elementy przed przegrzaniem
5.	Wyroby hydroizolacyjne	- lepiki asfaltowe - kity uszczelniające - zaprawy gruntujące - papa dachowa - płytki podłogowe	20-40	- materiały stosowane w budownictwie	- lekkie - trwałe
6.	Inne	- materiał filtracyjny w przemyśle piwowarskim i w farmacji - wypełniacz lakierów i izolacji przewodów grzewczych - produkcja masek przeciwgazowych			

3.3. Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego

Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w rozporządzeniu z dnia 11 września 1996 r. w sprawie czynników rakotwórczych w środowisku pracy oraz nadzoru nad stanem zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki (Dz. U. Nr 121, poz. 571 z późn. zm.) umieścił wykaz czynników rakotwórczych, wśród których znalazł się azbest. Badania naukowe udowodniły, iż azbest stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia człowieka.

Zagrożenie pojawia się w momencie, gdy zaistnieją warunki stwarzające możliwość uwalniania włókien azbestu do powietrza atmosferycznego. Wyróżnić możemy trzy rodzaje narażenia na pyły azbestowe:

1. Ekspozycja zawodowa – występuje w momencie narażenia na pył azbestowy podczas pracy, np. w zakładach produkujących wyroby zawierające azbest oraz w kopalniach. Zagrożenie takie pojawia się również podczas produkcji odpadów zawierających azbest.
2. Ekspozycja parazawodowa – dotyczy osób przebywających na terenach sąsiadujących z kopalniami i zakładami przetwarzającymi azbest oraz rodzin pracowników tych zakładów.
3. Ekspozycja populacji generalnej, zwana środowiskową, związana jest z występowaniem azbestu w powietrzu atmosferycznym, wodzie pitnej i artykułach spożywczych. Do wody azbest wprowadzony może zostać poprzez rozpuszczanie skał, rud i minerałów zawierających azbest, z gleby zanieczyszczonej azbestem, ze ścieków przemysłowych, zanieczyszczeń atmosferycznych i rur azbestowo-cementowych wykorzystywanych do budowy wodociągów. Z kolei zanieczyszczenie artykułów spożywczych nie zostało dokładnie zbadane, aczkolwiek może ono nastąpić poprzez użycie w procesie produkcyjnym zanieczyszczonej wody lub np. talku używanego do polerowania ryżu; również jeżeli produkty spożywcze są zanieczyszczone resztkami gleby, pyłu czy brudu.

Każda z wymienionych ekspozycji może doprowadzić do osadzania włókien azbestowych w organizmie człowieka, co wywołuje wiele chorób. Ekspozycja zawodowa może być przyczyną pylicy azbestowej (azbestozy), zmian opłucnowych, raka płuca oraz międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej.

Schorzenia azbestopochodne:

Pylica azbestowa (azbestoza) to śródmiąższowe patologiczne zwłóknienie tkanki płucnej, charakteryzujące się występowaniem tzw. ciałek azbestowych lub włókien azbestowych. Proces zwłóknienia jest procesem przewlekłym, który jest kontynuowany nawet po ustaniu narażenia. Schorzenie to obserwowane jest tylko w warunkach narażenia zawodowego, przy stężeniach włókien azbestu przekraczających wartości dopuszczalne. Zmiany opłucnowe wywołane pyłem azbestu mają postać blaszek, zgrubień i odczynów wysiękowych, towarzyszących procesom zwłóknienia tkanki płucnej. Ciężkość azbestozy zależy zarówno od kumulowanej dawki włókien azbestu, jak i okresu, jaki upłynął od pierwszego narażenia.

Rak płuca jest najczęściej występującym nowotworem złośliwym wywołanym na ogół w warunkach narażenia zawodowego przez wszystkie rodzaje azbestu. Azbestowe zmiany nowotworowe mają tendencję do umiejscowienia się w dolnej części płuca. Ryzyko raka płuca jest jednak bardzo zróżnicowane i zależy przede wszystkim od rodzaju azbestu, charakterystyki wymiarowej włókien, stężenia włókien, okresu narażenia i nawyku palenia tytoniu.

Międzybłoniak opłucnej jest nowotworem złośliwym występującym rzadko w populacji nie narażonej na pył azbestu. Ryzyko jego rozwoju zależy od rodzaju azbestu i przede wszystkim od czasu jaki upłynął od pierwszego narażenia. Okazało się, że w etiologii międzybłoniaka główną rolę odgrywa azbest krokidolitowy, amosytowy i tremolitowy. Rola azbestu chryzotylowego nie jest do końca wyjaśniona, ponieważ obserwowane przypadki tego nowotworu w populacjach narażonych na azbest chryzotylowy przypisuje się często zanieczyszczeniom przez azbesty amfibolowe. Nowotwory te charakteryzują się wysoką śmiertelnością oraz krótką przeżywalnością wynoszącą około jednego roku od momentu wystąpienia najczęstszych objawów klinicznych

Zmiany opłucnowe wywołane pyłem azbestu mogą występować pod postacią blaszek, zgrubień i odczynów wysiękowych. Łagodne zmiany opłucnowe nie mają większego znaczenia klinicznego. Zgrubienia opłucnej zwykle towarzyszą procesom zwłóknienia sąsiadującej tkanki płucnej.

W przypadku ekspozycji paraw zawodowej i ekspozycji populacji generalnej głównym skutkiem zdrowotnym jest międzybłoniak opłucnej. Możliwy jest również wzrost ryzyka raka płuca. Wszystkie choroby wywołane przez pyły azbestu charakteryzują się długimi okresami czasu pomiędzy pierwszym narażeniem a ujawnieniem się zmian patologicznych (ok. 15-40 lat).

Minister Pracy i Polityki Społecznej rozporządzeniem z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy ustalił wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń chemicznych i pyłowych czynników szkodliwych dla zdrowia. Wśród pyłów znalazły się również pyły zawierające azbest. Jednakże należy pamiętać, że pojęcie stężeń dopuszczalnych w przypadku azbestu jest umowne i stanowi kompromis pomiędzy wymaganiami medycyny a możliwościami technicznymi. Działania Unii Europejskiej dążą do zminimalizowania wpływu azbestu na zdrowie ludzkie. Szkodliwe działanie azbestu może zostać zwielokrotnione w momencie jednoczesnego narażenia organizmu na inne substancje rakotwórcze (np. węglowodory aromatyczne, metale ciężkie czy dym tytoniowy).

Tab. 3. Wykaz wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłowych czynników zawierających azbest, szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (na podst. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy; Dz. U. Nr. 217, poz. 1833 z późn. zm.).

Lp.	Nazwa i nr CAS ⁴ czynnika szkodliwego dla zdrowia	Najwyższe dopuszczalne stężenie	
		mg/m ³	włókien w cm ³
1.	Pyły zawierające azbest (jeden lub więcej rodzajów azbestu wymienionych poniżej): Aktynolit [77536-66-4] Antofilit [77536-67-5] Chryzotyl [12001-29-5] Grueneryt (amozyt) [12171-73-5] Krokydolit [12001-28-4] Tremolit [77536-68-6]		
	- pył całkowity ¹	0,5	-
	- włókna respirabilne ³	-	0,1
2.	Pyły talku i talku zawierającego włókna mineralne (w tym azbest): [14807-96-6]		
	a) talk zawierający włókna mineralne (w tym azbest):		
	- pył całkowity ¹	1	-
	- włókna respirabilne ³	-	0,5

¹ Pył całkowity - zbiór wszystkich cząstek otoczonych powietrzem w określonej objętości powietrza.

² Pył respirabilny - zbiór cząstek przechodzących przez selektor wstępny o charakterystyce przepuszczalności według wymiarów cząstek opisanej logarytmiczno-normalną funkcją prawdopodobieństwa ze średnią wartością średnicy aerodynamicznej $3,5 \pm 0,3 \mu\text{m}$ i z geometrycznym odchyleniem standardowym $1,5 \pm 0,1$.

³ Włókna respirabilne - włókna o długości powyżej $5 \mu\text{m}$ o maksymalnej średnicy poniżej $3 \mu\text{m}$ i o stosunku długości do średnicy > 3 .

⁴ CAS (Chemical Abstracts Service Registry Number) jest oznaczeniem numerycznym substancji pozwalającym jednoznacznie zidentyfikować substancję chemiczną.

3.4. Bezpieczne postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest.

Wyroby zawierające azbest znajdujące się w budynkach nie są samoczynnie zagrożeniem dla jego mieszkańców i nie muszą być bezwzględnie usuwane z obiektu. Ważne jest, aby były one prawidłowo eksploatowane, tj. zgodnie ze swoim przeznaczeniem i zgodnie z zaleceniami, dotyczącymi użytkowania wyrobów azbestowych lub ich opisem technicznym, ewentualnie gwarancją. W celu przedłużenia użytkowania wyrobów zawierających azbest i zachowania ich dobrego stanu możliwa jest impregnacja lub pomalowanie. Dotyczy to tylko wyrobów, które są w dobrym stanie technicznym i których powierzchnia jest czysta. Są to mimo wszystko rozwiązania tymczasowe, gdyż jedynie przesuwają w czasie istniejący problem, nie rozwiązując go. Z kolei wyroby typu: izolacje azbestowe, tektury, sznury itp. oraz wyroby znajdujące się wewnątrz obiektów, zwłaszcza wyroby w obiektach systematycznie użytkowanych należy bezwarunkowo usunąć.

Bezpieczne usuwanie wyrobów azbestowych

Zasadnicze przepisy bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest zostały określone w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. Rozporządzenie szczegółowo omawia techniczne warunki prowadzenia robót tj.:

1. odizolowanie od otoczenia przestrzeni, gdzie prowadzone są prace przez zastosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska lub pokrywanie wyrobów lub powierzchni zawierających azbest szczelną powłoką z głęboko penetrujących środków wiążących azbest, posiadających odpowiednią aprobatę techniczną,
2. ogrodzenie terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,
3. umieszczenie w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem”; lub w przypadku wyrobów zawierających krokidolit – „Uwaga! Zagrożenie azbestem-krokidolitem”,
4. zastosowanie odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska,

5. zastosowanie w obiekcie odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
6. codzienne usuwanie pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą na mokro,
7. izolowanie pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit,
8. stosowanie zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,
9. zapoznanie pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi BHP w czasie wykonywania prac.

Aby uniemożliwić emisję azbestu do środowiska prace powinny być wykonywane w następujący sposób:

1. przed usunięciem lub demontażem elementy powinny zostać nawilżone wodą i utrzymywane w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
2. tam gdzie jest to technicznie możliwe należy demontować całe wyroby bez ich uszkodzania,
3. do odspajania materiałów trwale związanych z podłożem należy stosować wyłącznie narzędzia ręczne lub wolnobrotowe wyposażone w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
4. w przypadku stwierdzenia występowania przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłu azbestu prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza
5. codziennego zabezpieczania zdemontowanych wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz ich magazynowanie na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu.

Po zakończeniu prac obowiązkiem wykonawcy jest złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych. Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca przechowuje oświadczenie przez 5 lat.

Usuwanie z budynku wyrobów budowlanych zawierających azbest jest działalnością budowlaną i podlega przepisom ustawy Prawo budowlane. Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości ma obowiązek zgłoszenia faktu rozpoczęcia robót do właściwego terenowego organu administracji architektoniczno-budowlanej. W zgłoszeniu określa się rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót oraz termin ich rozpoczęcia. Organ nadzoru budowlanego może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie zgłoszonych robót, w przypadku gdy ich realizacja może spowodować pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych lub stanu środowiska. Wykonawca prac, przed rozpoczęciem robót polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest zobowiązany jest zgłosić ten fakt właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Wszystkie prace budowlane polegające na oczyszczaniu budynków z azbestu mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w kontakcie z azbestem lub wyrobami zawierającymi azbest.

Pracodawca zatrudniający pracowników przy usuwaniu wyrobów z azbestem jest zobowiązany do wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia podczas realizacji robót. Pomiarów takie mogą być wykonywane przez laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej, jednostki Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego oraz inne jednostki upoważnione przez państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego.

Postępowanie z odpadami zawierającymi azbest

Po usunięciu, wyroby zawierające azbest stają się odpadami niebezpiecznymi. Odpady zawierające azbest, ze względu na zakaz stosowania azbestu nie mogą być poddawane odzyskowi czy innemu wykorzystaniu i muszą być unieszkodliwiane w sposób bezpieczny dla zdrowia ludzi oraz środowiska. Odpady te podlegają przepisom ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach oraz klasyfikacji zgodnie z katalogiem odpadów. Zgodnie z obowiązującymi przepisami wykonawca prac remontowych jest wytwórcą odpadów niebezpiecznych i jest zobowiązany do uzyskania decyzji administracyjnej stosownej do rodzaju wykonywanej działalności oraz do przestrzegania ustalonych zasad postępowania z odpadami.

Bezpieczne usunięcie odpadów niebezpiecznych oznacza właściwe przeprowadzenie procesów magazynowania, transportu i unieszkodliwiania. Odpady zawierające azbest należy odpowiednio przygotować do transportu tzn. nawilżyć, zabezpieczyć folią i oznakować. Odpady mogą być magazynowane w miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych, zabezpieczone przed mechanicznym uszkodzeniem opakowań.

Etapem kończącym przedsięwzięcie usuwania wyrobów azbestowych z obiektu budowlanego, to przewóz odpadów zawierających azbest na składowisko. Transport odpadów azbestowych może być realizowany przez wytwórcę odpadów lub innego posiadacza legitymującego się stosownym zezwoleniem wydanym w trybie ustawy o odpadach.

Transport odpadów zawierających azbest powinien odbywać się według zasad określonych w ustawie o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych oraz w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych. Odpady zawierające azbest transportować należy pojazdem samochodowym oznakowanym zgodnie z ADR – Umową europejską dotyczącą międzynarodowego przewozu towarów niebezpiecznych, tj. tablicą w kolorze żółtym z numerem klasy przewożonego odpadu niebezpiecznego tzn. „9”. Pojazd transportowy winien posiadać „świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu towarów niebezpiecznych”. Kierowcami takich pojazdów mogą być osoby posiadające zaświadczenie ADR o ukończeniu z wynikiem pozytywnym kursu kształcącego dla kierowców przewożących towary niebezpieczne.

Odpady zawierające azbest należy umieszczać na składowiskach odpadów niebezpiecznych. W przypadku braku takiej możliwości odpady te mogą być deponowane na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne (z wyjątkiem składowisk odpadów obojętnych). Odpady zawierające azbest powinny być składowane selektywnie, odseparowane od innych odpadów, a miejsce składowania musi być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska. Prace związane ze składowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, zasadniczym zadaniem jest niedopuszczenie do uszkodzenia opakowań odpadów. Powierzchnia składowanych odpadów powinna być zabezpieczana przed emisją pyłów przez przykrycie folią lub warstwą gruntu, każdorazowo po złożeniu odpadów. Po wypełnieniu odpadami zawierającymi azbest wydzielonej kwatery składowiska, należy przykryć ją warstwą gruntu, a następnie zrehabilitować zgodnie z wymaganiami określonymi w decyzji o pozwoleniu na budowę składowiska. Nie dopuszcza się zagęszczanie odpadów zawierających azbest, ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów. Zarządzający składowiskiem zobowiązany jest do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów zgodnie z katalogiem odpadów przy wykorzystaniu karty ewidencji odpadu oraz karty przekazania odpadu (w oparciu o wzory dokumentów stanowiących załącznik do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów).

Zgodnie z ustawą o odpadach „odpady powinny być w pierwszej kolejności poddawane odzyskowi lub unieszkodliwiane w miejscu ich powstawania”. Ze względu na fakt, iż Gmina Piła nie dysponuje składowiskiem odpadów niebezpiecznych, konieczne jest, zgodnie z ww. ustawą przekazywane odpadów do najbliższych położonych miejsc, w których mogą być unieszkodliwione. Jedyną dopuszczalną, uregulowaną prawnie metodą unieszkodliwiania odpadów z azbestem jest ich składowanie, z zachowaniem warunków szczegółowo określonych przez Ministra Środowiska.

Wykaz składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest, położone najbliższym w stosunku do Gminy Piły (na podstawie Bazy Wyrobów i Odpadów Zawierających Azbest prowadzonej przez Ministerstwo Gospodarki):

1. Składowisko odpadów niebezpiecznych

Miejscowość: Pasięka (gm. Trzemeszno, woj. wielkopolskie)

Kody przyjmowanych odpadów: 170601 170605 101299 101311 101382 170503 060701
101181 160212 160111 170106

Zarządca: IZOPOL S.A.

2. Składowisko odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne

Miejscowość: Konin (woj. wielkopolskie)

Kody przyjmowanych odpadów: 170601, 170605

Zarządca: Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o.

3. Zakład Unieszkodliwiania Odpadów EKO-MYŚL Sp. z o.o.

Miejscowość: Dalsze (gm. Myślibórz, woj. zachodniopomorskie)

Kody przyjmowanych odpadów: 170601 170605

Zarządca: EKO-MYŚL Sp. z o.o.

4. Ramy prawne zagadnień związanych z azbestem

Ze względu na wieloaspektowość zagadnień związanych z azbestem, zakres przepisów prawnych regulujących postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest jest bardzo szeroki. Regulacje prawne dotyczące azbestu i wyrobów zawierających azbest zostały oparte na przepisach obowiązujących w Unii Europejskiej, w szczególności na dyrektywie Komisji 1999/77/WE z dnia 26 lipca 1999 r. dostosowującej po raz szósty do postępu technicznego załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest), a także w oparciu o dyrektywę Rady z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (87/217/EWG).

Dla gmin, które realizują inwestycje modernizacyjne, istotne znaczenie ma dyrektywa 87/217/EWG. Dyrektywa ta ma na celu ochronę powietrza oraz wód. Określa dopuszczalne limity emisji azbestu oraz wyznacza obowiązek korzystania z tej substancji zgodnie z opracowywaną przez funkcjonujący przy Komisji tzw. Komitet BAT (BATNEEC). Zawiera także szczególne zasady postępowania z substancjami zawierającymi azbest (występującymi w modernizowanych lub niszczonych budynkach i urządzeniach budowlanych), w szczególności przy ich usuwaniu, transporcie, składowaniu.

Polskie uregulowania prawne określają m.in. wymagania dotyczące postępowania z wyrobami azbestowymi oraz odpadami zawierającymi azbest, jakie obowiązują: właścicieli obiektów i ekipy wykonujące prace remontowo-budowlane związane z zabezpieczeniem lub usuwaniem wyrobów azbestowych, transport odpadów. Uregulowania te zostały opracowane z myślą o harmonizacji przepisów krajowych z wymaganiami Unii Europejskiej.

4.1. Polskie regulacje ustawowe oraz akty wykonawcze.

4.1.1. Regulacje ustawowe

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest.

(Dz. U. 2004 Nr 3, poz. 20 z późn. zm.)

Ustawa zakazuje wprowadzania na polski obszar celny wyrobów zawierających azbest i azbestu, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Ostatnia nowelizacja tej ustawy została wprowadzona ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2005, Nr 10, poz. 72). Nowelizacja ta wdrożyła dyrektywy Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i pre-

paratów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 262 z 27.09.1976) oraz dyrektywy Komisji 1999/77/WE z dnia 26 lipca 1999 r. dostosowującej po raz szósty do postępu technicznego załącznik I do dyrektywy 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 207 z 6.08.1999). Ustawa ta praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje jednak problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób nie zagrażający zdrowiu ludzi i środowisku.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.

(Dz. U. 2001 nr 62 poz. 628 z późn. zm.)

Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi, w sposób zapewniający ochronę zdrowia i życia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także sposobów odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Reguluje całokształt spraw administracyjnych związanych z postępowaniem podczas zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Omawia obowiązki posiadaczy i wytwórców odpadów, także odpadów niebezpiecznych.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

(Dz. U. 2006 nr 129 poz. 902)

Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku;
- opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakościowych środowiska;
- ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska;
- kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska.

Ustawa uwzględnia założenia przyjęte w dyrektywie Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40) oraz określa azbest jako substancje stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska.

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw.

(Dz. U. 2001 nr 100, poz. 1085)

Art. 54 Ustawy wprowadza istotne zmiany i rozszerzenia do zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, dotyczące wykonawców prac polegających na usuwaniu i transporcie wyrobów zawierających azbest.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane.

(Dz. U. 2006 nr 156, poz. 1118)

Na podstawie ustawy określone zostały dopuszczalne stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi. Ustawa wprowadza również obowiązek sporządzenia planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, uwzględniający ewentualne prace z wyrobami zawierającymi azbest oraz obowiązek zgłoszenia właściwemu organowi wykonywanie robót budowlanych. Organ ten może nałożyć obowiązek uzyskania pozwolenia, jeżeli ich realizacja mogłaby spowodować m.in. zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub pogorszenie stanu środowiska czy warunków zdrowotno-sanitarnych.

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym.

(Dz. U. 2005 nr 108, poz. 908)

Ustawa określa warunki przewozu towarów niebezpiecznych, reguluje sprawy związane z badaniem technicznym oraz badaniami dodatkowymi pojazdów przeznaczonych do przewozu towarów niebezpiecznych. Określa zadania Policji w zakresie kontroli przewozu drogowego towarów niebezpiecznych oraz wymagań związanych z tymi przewozami oraz omawia kursy dokształcające dla kierowców przewożących towary niebezpieczne.

Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych.

(Dz. U. 2002 nr 199 poz. 1671)

Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Określa również zasady przystosowania, wyposażenia i oznakowania pojazdów przewożących towary niebezpieczne (zgodnie z umową ADR). Jednocześnie ustawa zmienia ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych z miejsc ich powstawania do miejsc odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, który powinien odbywać się z zachowaniem przepisów obowiązujących przy transporcie towarów niebezpiecznych.

Ustawa z dnia 31 marca 2004 r. o przewozie kolejną towarów niebezpiecznych.

(Dz. U. 2004 nr 97, poz. 962)

Ustawa określa zasady przewozu kolejną towarów niebezpiecznych, obowiązki uczestników tego przewozu, zasady dokonywania oceny zgodności ciśnieniowych urządzeń transportowych, uprawnienia doradcy do spraw bezpieczeństwa przewozu oraz organy i jednostki właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach.

Ustawa z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy.

(Dz. U. 1998 nr 21, poz. 94 z późn. zm.)

Ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy Wspólnoty Europejskiej 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE L 263 z 24.09.1983 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny.

(Dz. U. 1964 nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

Ustawa omawia zagadnienia z zakresu odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez produkty niebezpieczne.

4.1.2. Akty wykonawcze

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

(Dz. U. 2004 nr 71 poz. 649)

Rozporządzenie określa obowiązki wykonawcy prac polegające na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz sposoby używania ww. wyrobów. Omawia warunki transportu, składowania i oznakowania wyrobów azbestowych. Zgodnie z rozporządzeniem właściciele, użytkownicy lub zarządcy obiektów budowlanych zawierających azbest mają obowiązek przeprowadzać kontrole stanu tych wyrobów oraz sporządzać ocenę stanu i możliwości ich bezpiecznego użytkowania celem inwentaryzacji. Z kolei wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest posiadać powinien odpowiednie przeszkolenie, zobowiązany jest także do uzyskania stosownych zezwoleń oraz posiadania decyzji zatwierdzającej szczegółowy plan prac usuwania wyrobów azbestowych. Wszystkie wyroby posiadające gęstość objętościową mniejszą niż 1000 kg/m³ oraz zużyte wyroby o gęstości większej niż 1000 kg/m³ (azbestowo-cementowe) powinny być usunięte na koszt właściciela.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów.

(Dz. U. 2005 nr 216 poz. 1824)

Rozporządzenie w zakresie swojej regulacji dokonuje wdrożenia postanowień dyrektywy 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 327 z 24.11.1983), zmienionej dyrektywą 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. (Dz. Urz. WE L 206 z 29.07.1991) oraz dyrektywą 2003/18/WE z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. Urz. WE L 097 z 15.04.2003). Rozporządzenie określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników przy zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów albo innych materiałów zawierających azbest. Pracodawca zobowiązany jest do zapewnienia ochrony pracowników przed szkodliwym działaniem włókien azbestu i pyłu zawierającego azbest poprzez m.in. stosowanie niezbędnych środków ochrony zmniejszających to ryzyko oraz kontrolę stopnia narażenia pracowników.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest.

(Dz. U. 2003 nr 192 poz. 1876)

Rozporządzenie określa wymagania w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu lub wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest. Ustala wymagania techniczne, jakie należy spełnić przy tych czynnościach oraz określa sposób oznaczenia i inwentaryzowania azbestu lub wyrobów zawierających azbest. Rozporządzenie ustala również terminy przedkładania odpowiednio wojewodzie albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o wyrobach zawierających

azbest i miejscu ich wykorzystania zgodnie z wzorem zamieszczonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia a także definiuje przypadki i terminy, w których powinny być oczyszczone instalacje lub urządzenia, w których był lub jest wykorzystywany azbest i wyroby zawierające azbest.

Rozporządzenie to dopuszcza użytkowanie w instalacjach lub urządzeniach azbestu i wyrobów zawierających azbest nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2032 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy.

(Dz. U. 2002 nr 217 poz. 1833 z późn. zm.)

Rozporządzenie wdraża postanowienia art. 8 dyrektywy 2003/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 marca 2003 r. zmieniającej dyrektywę Rady 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 97 z 15.04.2003). Zawiera m.in. wartości najwyższych dopuszczalnych (NSD) stężeń pyłowych czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, wśród których znajduje się azbest.

Obowiązujące wartości NSD dla pyłów zawierających azbest umieszczone zostały w rozdziale 3.3.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji.

(Dz. U. 2005 nr 260 poz. 2181)

Rozporządzenie dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz. Urz. WE L 85 z 28.03.1987 r.). Rozporządzenie określa m.in. standardy emisyjne z instalacji w zakresie wprowadzania gazów lub pyłów do powietrza zróżnicowane w zależności od rodzaju działalności, procesu technologicznego lub operacji technicznej oraz terminu oddania instalacji do eksploatacji, terminu zakończenia jej eksploatacji lub dalszego łącznego czasu jej eksploatacji. Standard emisyjny azbestu wprowadzanego do powietrza emitorem wynosi 0,1 mg/m³. Standard emisyjny pyłu wprowadzanego do powietrza emitorem wynosi 0,1 mg/m³, jeżeli nie jest oznaczana ilość azbestu w pyłe. W przypadku gdy do pomiaru wielkości emisji azbestu nie stosuje się metody wagowej, lecz metodę mikroskopii optycznej fazowo-kontrastowej, uznaje się standard emisyjny azbestu wprowadzanego do powietrza emitorem za dotrzymany, jeżeli w jednym mililitrze gazów odlotowych w warunkach umownych znajdują się nie więcej niż 2 włókna azbestu długości większej niż 5 µm i szerokości mniejszej niż 3 µm, przy czym stosunek długości do szerokości włókna jest większy niż 3:1.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów.

(Dz. U. 2001 nr 112 poz. 1206)

Rozporządzenie określa katalog odpadów wraz z listą odpadów zawierających azbest klasyfikowanych jako niebezpieczne. Są to:

- 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy
- 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu
- 10 11 82* - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła)
- 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych

15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi

16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest

16 01 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest

17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest

17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu.

(Dz. U. 2003 nr 1 poz. 12)

Rozporządzenie określa wartości odniesienia, wyrażone jako poziomy substancji w powietrzu, zróżnicowane dla terenu kraju, obszarów parków narodowych i obszarów ochrony uzdrowiskowej oraz warunki, w jakich ustala się wartości odniesienia, takie jak temperatura i ciśnienie. W rozporządzeniu podane zostały oznaczenie numeryczne substancji pozwalające na jednoznaczną jej identyfikację, okresy, dla których uśrednione są wartości odniesienia, warunki uznawania wartości odniesienia za dotrzymane i referencyjne metodyki modelowania poziomów substancji w powietrzu. Dla włókien azbestu (nr CAS 1332-21-4) wartości odniesienia uśrednione dla okresu 1 godziny wynoszą $2350 \mu\text{m}/\text{m}^3$ a dla roku kalendarzowego $250 \mu\text{m}/\text{m}^3$.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko.

(Dz. U. 2004 nr 257 poz. 2573 z późn. zm.)

Rozporządzenie nakłada obowiązek sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, m.in. w przemyśle mineralnym dla wydobywania azbestu lub dla instalacji do przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest, w szczególności:

- produktów azbestowo-cementowych w ilości nie niższej niż 200 ton gotowego produktu rocznie,
- materiałów ciernych w ilości nie niższej niż 50 ton gotowego produktu rocznie;

oraz dla transportu lub unieszkodliwiania azbestu lub produktów zawierających azbest, w ilości nie niższej niż 200 ton rocznie. Raport może być wymagany w przypadku, gdy powyższe wartości są niższe oraz dla instalacji do unieszkodliwiania azbestu lub produktów zawierających azbest.

Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2006 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska.

(M. P. 2006 nr 71 poz. 714)

Obwieszczenie określa jednostkowe stawki opłat m.in. za pyły wprowadzane do powietrza, wśród których znalazł się azbest. Jednostkowa stawka za wprowadzanie azbestu do powietrza wynosi 298,78 zł za każdy kg. Za umieszczenie odpadów, które zawierają azbest na składowisku, jednostkowe stawki przedstawiają się następująco:

Kod	Grupy, podgrupy i rodzaje odpadów	Jednostkowa staw-
-----	-----------------------------------	-------------------

		ka zł/Mg
06 07 01*	Odpady azbestowe z elektrolizy	44,35
06 13 04*	Odpady z przetwarzania azbestu	44,35
10 11 81*	Odpady zawierające azbest	50,44
10 13 09*	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych	46,35
10 13 10	Odpady z produkcji elementów cementowo-azbestowych inne niż wymienione w 10 13 09	44,35
15 01 11*	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi	44,35
16 01 11*	Okładziny hamulcowe zawierające azbest	44,35
16 02 12*	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest	44,35
17 06 01*	Materiały izolacyjne zawierające azbest	0,00
17 06 05*	Materiały konstrukcyjne zawierające azbest	0,00

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy.

(Dz. U. 2004 nr 280 poz. 2771 z późn. zm.)

Rozporządzenie określa wykaz substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym wśród których wymienia azbest. Akt precyzuje również sposób ich rejestrowania, prowadzenia rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami, preparatami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym. Określa także metody prowadzenia rejestru pracowników zatrudnionych przy tych pracach, wzory dokumentów dotyczących narażenia pracowników oraz system przechowywania i przekazywania tych dokumentów do podmiotów właściwych do rozpoznawania lub stwierdzania chorób zawodowych. Zawiera warunki i procedury monitorowania stanu zdrowia pracowników narażonych na działanie wymienionych substancji.

Azbest zakwalifikowany został do „Rakotwórczej Kategorii 1”, co oznacza (zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie oznakowania opakowań substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych; Dz. U. 2003 nr 173 poz. 1679 z późn. zm.), iż azbest jest substancją o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla człowieka. Stężenie graniczne substancji w preparacie dla azbestu wynosi 0,1%.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny.

(Dz. U. 2002 Nr 191, poz. 1595)

W sposób nieselektywny mogą być składowane wyłącznie rodzaje odpadów wymienione w załączniku do powyższego rozporządzenia. Wśród nich znalazły się odpady z grupy: materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest (kod odpadu: 17 06):

- materiały izolacyjne zawierające azbest (17 06 01*)
- materiały konstrukcyjne zawierające azbest (17 06 05*).

Oznacza to, że odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Natomiast nie wolno tych odpadów mieszać i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów.

(Dz. U. 2003 Nr 61, poz. 549)

Rozporządzenia określa Wymagania dotyczące lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia składowiska odpadów, które zapewniają bezpieczne dla zdrowia ludzi i dla środowiska składowanie odpadów, a w szczególności zapobiegają zanieczyszczeniu wód powierzchniowych i podziemnych, gleby i ziemi oraz powietrza.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów doształcających dla kierowców przewożących towary niebezpieczne.

(Dz. U. 2005 nr 187 poz. 1571)

Rozporządzenie określa szczegółowe wymagania w stosunku do przedsiębiorców prowadzących kursy doształcające oraz wzory wniosków i zaświadczeń związanych z prowadzeniem kursu. Kierowcy przewożący odpady niebezpieczne, w tym azbestowe, powinni posiadać, poza prawem jazdy, świadectwo ukończenia kursu doształcającego kierowców pojazdów przewożących materiały niebezpieczne. Świadectwo takie wydaje jednostka upoważniona przez marszałka województwa.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 kwietnia 2004 r. w sprawie przewozu materiałów niebezpiecznych statkami żeglugi śródlądowej.

(Dz. U. 2004 nr 88 poz. 839)

Rozporządzenie określa szczegółowy sposób przewozu materiałów niebezpiecznych, wzory świadectw dopuszczenia statku do przewozu tych materiałów, wzór świadectwa eksperta ADN oraz tryb ich uzyskiwania.

Umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzona w Genewie dnia 30 września 1957 r.

(Dz. U. 1975 nr 35 poz. 189)

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych

(Dz. U. 2005 nr 187 poz. 1572 z późn. zm.)

Rozporządzenie określa szczegółowe warunki i tryb wystawiania świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych i przedłużania jego ważności, wzór świadectwa dopuszczenia pojazdu oraz sposób wypełniania świadectwa dopuszczenia pojazdu.

Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi.

(M. P. 1996 nr 19 poz. 231)

Wg zarządzenia czynnikami szkodliwymi dla zdrowia ludzi są substancje chemiczne, hałas i promieniowanie jonizujące, jeżeli ich stężenie lub natężenie oraz czas trwania stwarza zagrożenie dla zdrowia ludzi. Załącznik nr

2 do zarządzenia zawiera wykaz substancji i ich mieszanin, których zawartości w materiałach budowlanych podlegają szczególnym ograniczeniom. Wśród nich znajduje się azbest, którego zakres ograniczeń określony jest jako niedopuszczalny w materiałach budowlanych, z terminem obowiązywania od dnia 1 stycznia 1997 r.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy

(Dz. U. 2005 nr 73 poz. 645)

Rozporządzenie reguluje tryb, metody, rodzaj i częstotliwość wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy (w tym azbestu). Określa również przypadki, w których konieczne jest prowadzenie pomiarów ciągłych oraz wymagania, jakie powinny spełniać laboratoria wykonujące te badania i pomiary. Zawiera wzory dokumentów i uściśla sposób rejestrowania i przechowywania wyników badań i pomiarów.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest.

(Dz. U. 2004 nr 185 poz. 1920 z późn. zm.)

Rozporządzenie określa tryb kierowania na leczenie uzdrowiskowe oraz rozliczania przez instytucje powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego kosztów z tytułu korzystania z leczenia uzdrowiskowego przez pracowników zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji.

(Dz. U. 2004 nr 183 poz. 1896)

Rozporządzenie określa tryb i zakres okresowych badań lekarskich, warunki, które muszą spełniać podmioty uprawnione do przeprowadzania okresowych badań lekarskich, częstotliwość ich wykonywania oraz sposób ich dokumentowania a także sposób sprawowania nadzoru nad przeprowadzaniem okresowych badań lekarskich.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji.

(Dz. U. 2005 nr 13 poz. 109)

Rozporządzenie ustala wzór książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie.

(Dz. U. 2005 nr 189 poz. 1603)

Rozporządzenie określa wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie, sposób realizacji recept oraz tryb rozliczania przez oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia z budżetem państwa kosztów tych leków.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

(Dz. U. 2003 nr 120 poz. 1126)

Rozporządzenie określa zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi. Wśród robót budowlanych objętych szczegółowym zakresem, wymagających sporządzenia planu prowadzenia robót budowlanych znajdują się roboty polegające na usuwaniu i naprawie wyrobów zawierających azbest.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

(Dz. U. 2002 nr 175 poz. 1439)

Rozporządzenie określa terminy przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, formę przedkładanej informacji, jej układ oraz wymagane techniki.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów.

(Dz. U. 2006 nr 30 poz. 213)

Rozporządzenie ustala wzory dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów sporządzanych w celu kontroli ich przemieszczania. Do prowadzenia ewidencji odpadów zobowiązani są posiadacze odpadów, w tym także wytwórcy. Ewidencje prowadzi się za pomocą karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów.

4.2. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski

Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 r. przyjęła "Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski". Program ten obejmuje okres 30-letni, tj. lata 2003 - 2032. Celem programu jest:

- spowodowanie oczyszczenia terytorium Polski z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców Polski spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,

- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej.

Ze względu na zagrożenie, jakie niesie ze sobą obecność włókien azbestowych w powietrzu, „Program...” ten jest jednym z priorytetowych dla ochrony zdrowia i środowiska przyrodniczego.

Zadanie likwidacji zagrożenia wynikającego z obecności wyrobów zawierających azbest w naszym otoczeniu zostało powierzone zarówno urzędowi na szczeblu centralnym (zainteresowanym resortom, w tym Głównemu Koordynatorowi do spraw realizacji „Programu...” w Ministerstwie Gospodarki i Pracy), wojewódzkim, jak i lokalnym.

Zgodnie z zapisami krajowego Programu zadania gminy są następujące:

- uwzględnienie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami,
- współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem,
- przygotowanie wykazów obiektów zawierających azbest oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycję azbestu,
- przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowanych z realizacji zadań Programu.

Do zadań rady gminy należy:

- przyjmowanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań Programu.

Oszacowano, że na terenie kraju znajduje się

- około 15.500 tys. ton wyrobów zawierających azbest, w tym:
 - 14.900 tys. ton płyt azbestowo-cementowych (1.351.500 tys. m²),
 - 600 tys. ton rur i innych wyrobów azbestowo-cementowych.

Największe nagromadzenie wyrobów azbestowych występuje na terenie:

- województwa mazowieckiego - ok. 3 mln ton,
- województwa lubelskiego - ok. 2 mln ton,
- teren województw: łódzkiego, wielkopolskiego, podlaskiego i małopolskiego - po ok. 1 mln ton.

Zadaniem programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest. W "Programie...." zawarto informacje, dotyczące ilości wyrobów oraz ich rozmieszczenia terytorialnego w Polsce. Obliczone zostały ilości i wielkości niezbędnych składowisk z kosztami inwestycji i ich eksploatacji, a także skalkulowano dochody i wydatki budżetu państwa z tytułu prac związanych z usuwaniem zawierających azbest. Przedstawiono propozycje nowych uregulowań i nowelizacji przepisów odnoszących się do problematyki azbestu oraz propozycje założeń organizacyjnych i monitoringu programu w układzie centralnym i terytorialnym.

Jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów azbestowych jest ich składowanie, dlatego przewiduje się wybudowanie 84 składowisk odpadów azbestowych. Ponadto program usuwania azbestu przewiduje:

- opracowywanie programów usuwania wyrobów zawierających azbest na poziomie wojewódzkim, powiatowym i gminnym;
- rozpowszechnianie informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- monitoring powietrza w szczególnie zagrożonych miejscach publicznych oraz oczyszczenie takich miejsc,
- monitoring usuwania oraz prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

4.3. Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości

Do obowiązków właścicieli, zarządców, użytkowników nieruchomości, w których stosowane są wyroby zawierające azbest należy:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
- sporządzenie i przedłożenie organowi nadzoru budowlanego oceny stanu i dokumentacji miejsca zawierającego azbest (zał. V),
- usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,
- sporządzenie (corocznie) planu kontroli jakości powietrza obejmującej pomiar stężenia azbestu, dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest lub wyroby zawierające azbest,
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,
- sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub Prezydentowi Miasta (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) oraz coroczna aktualizacja informacji o:
 - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania (zał. III),
 - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone (zał. IV),
- zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi.

5. Gospodarowanie wyrobami i odpadami zawierającymi azbest na terenie Gminy Piła

5.1 Aktualny stan w zakresie wyrobów zawierających azbest w Gminie Piła

Inwentaryzacja ilości wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy Piła nie jest kompletna. Na potrzeby Programu została oparta o informacje uzyskane od właścicieli i zarządców budynków oraz rejestr rodzaju, ilości i miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, prowadzony przez Wojewodę Wielkopolskiego. Istotnym zadaniem uwzględnionym w harmonogramie Programu będzie przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy w najbliższych latach.

Aktualnie na terenie Gminy zewidencjonowano łącznie 930,06 Mg* wyrobów zawierających azbest. Wśród nich znajdują się zarówno płyty azbestowo-cementowe (faliste i płaskie) jak i rury azbestowo-cementowe.

Tab. 4. Zbiorcze zestawienie rodzaju, ilości o miejsc występowania azbestu na terenie Gminy Piła.

L.p.	Lokalizacja	Rodzaj wyrobu zawierającego azbest	Jednostka	Ilość
1.	Miejskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o.	plyty azbestowo-cementowe faliste	m ²	15,50
		rury azbestowo-cementowe	mb	10 990,00
2.	Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Pile: Plac Konstytucji 3go Maja ul. Przemysłowa 3 ul. Tucholska 20 ul. Śniadeckich 58 ul. Wodna 18-22 ul. Słowackiego 12-14-15 Ul. Bydgoska/Podchorążych 65	plyty azbestowo-cementowe faliste	m ²	54,00
		plyty azbestowo-cementowe faliste	m ²	229,00
		plyty azbestowo-cementowe płaskie	m ²	396,00
		plyty azbestowo-cementowe płaskie	m ²	147,00
		plyty azbestowo-cementowe faliste	m ²	22,00
		plyty azbestowo-cementowe płaskie	m ²	324,00
		plyty azbestowo-cementowe płaskie	m ²	287,00
3.	Miejska Energetyka Ciepła Sp. z o.o. ul. Kaczorowska 20	plyty azbestowo-cementowe faliste	m ²	81,00

* Szacunkowe określenia ilości wyrobów zawierających azbest oparto o średnią masę 1m² płyt falistych azbestowo-cementowych = 12 kg; średnią masę 1m² płyt azbestowo-cementowych płaskich = 9 kg oraz średnią masę mb rur azbestowo-cementowych = 40 kg.

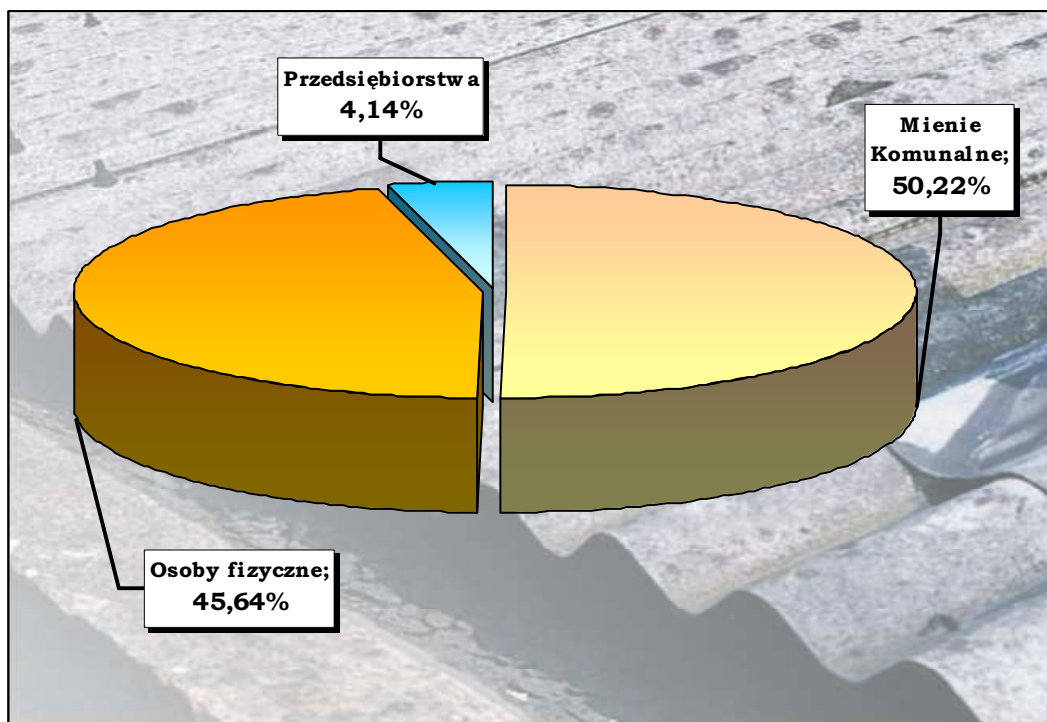

4.	Mienie komunalne: Budynek typu „DOMONT” ul. Węgłowa 9; ul. Kossaka 23	plyty azbestowo-cementowe płaskie	m ²	560,10
	Barak administracyjny ul. Motylewska 24	plyty azbestowo-cementowe płaskie	m ²	320,00
5.	Osoby fizyczne:	plyty azbestowo-cementowe faliste	m ²	1 666,09
		plyty azbestowo-cementowe płaskie	m ²	547,64
6.	PPU "Sezup-Clima" Sp z o.o. Ul. Długosza 25	plyty azbestowo-cementowe faliste	m ²	201,00
Razem:*			m ²	4 850,33*
*bez rur azbestowo cementowych				

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Piły

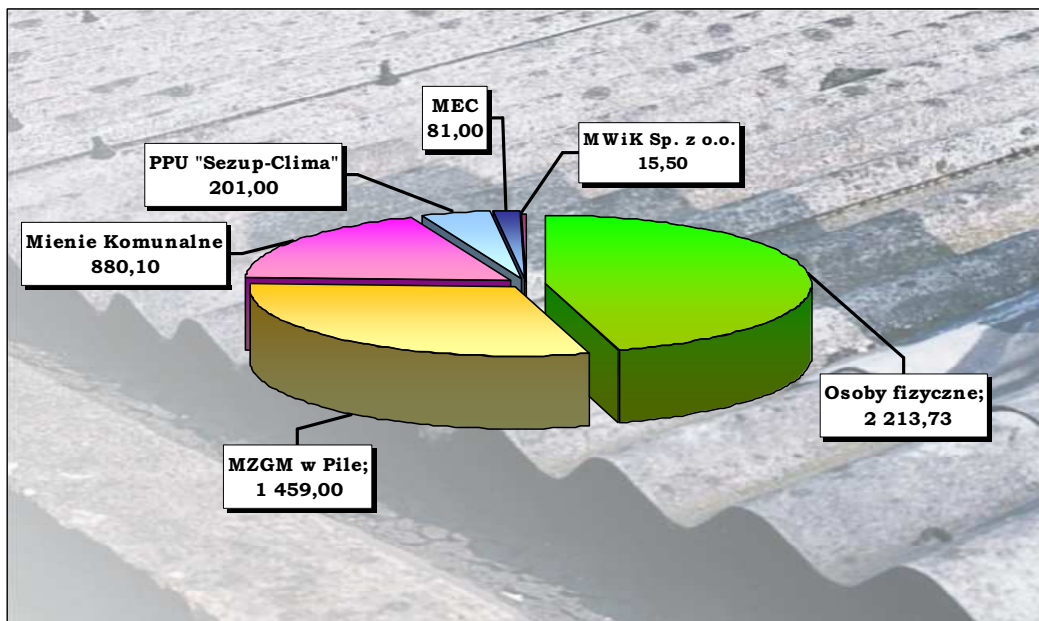
Jak wynika z powyższego, największą ilość posiadanych wyrobów azbestowo-cementowych deklarują osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami. Należy przypuszczać, iż pełna inwentaryzacja Gminy wykaże jeszcze wyższe ilości użytkowanych wyrobów azbestowych wśród tej grupy osób.

Ryc. 6. Ilość zewidencjonowanego azbestu na terenie Gminy Piła wg użytkowników [%].

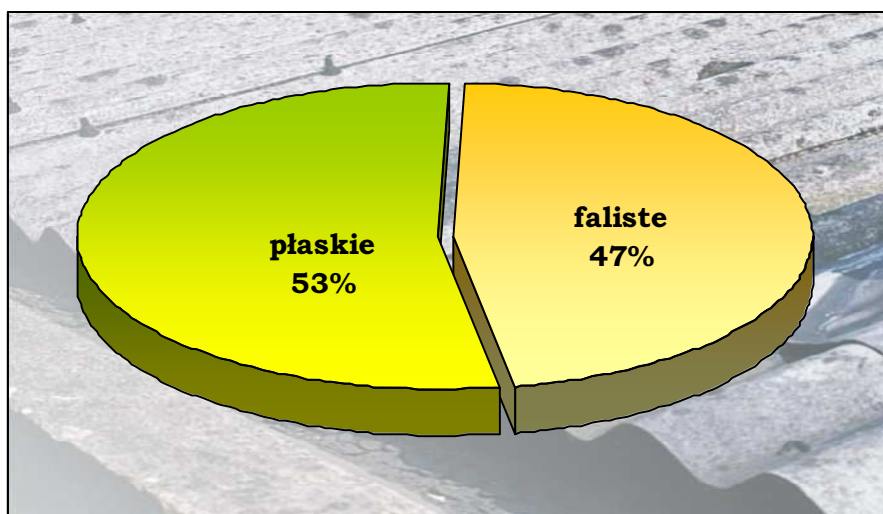
Ryc. 7. Szczegółowy rozkład wyrobów zawierających azbest w Gminie Piła wg użytkowników [m²].

*bez rur azbestowo-cementowych

Wśród zinwentaryzowanego azbestu w całej Gminie przeważają płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie. W sumie jest ich 2 268,59 m², co stanowi 23,236 Mg. Z kolei płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa mają swoje największe zastosowanie w budownictwie mieszkalnym, stąd ich największa ilość w grupie osób fizycznych. Szczegółowy podział płyt azbestowo-cementowych przedstawia Ryc.8.

Ryc. 8. Zinwentaryzowany azbest na terenie Gminy Piła wg rodzaju*.

*bez rur azbestowo-cementowych

Na potrzeby niniejszego Programu stan aktualny dotyczący ilości zinwentaryzowanego azbestu omówiony został z podziałem na cztery grupy:

I GRUPA – osoby fizyczne nie będące przedsiębiorstwami

II GRUPA - zakłady miejskie i mienie komunalne

III GRUPA – przedsiębiorstwa

IV GRUPA – rury azbestowo-cementowe

GRUPA I:

- osoby fizyczne nie będące przedsiębiorstwami

Obowiązkiem właścicieli i zarządców obiektów zawierających azbest jest coroczne sporządzenie informacji nt. ilości i rodzaju azbestu i przedłożenie jej Prezydentowi Miasta Piły. Dotyczy to osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami.

Zinwentaryzowany azbest w tej grupie znajduje się w wyrobach azbestowych mających zastosowanie przede wszystkim jako pokrycia dachowe w budynkach mieszkalnych. Są to:

- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa
- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie

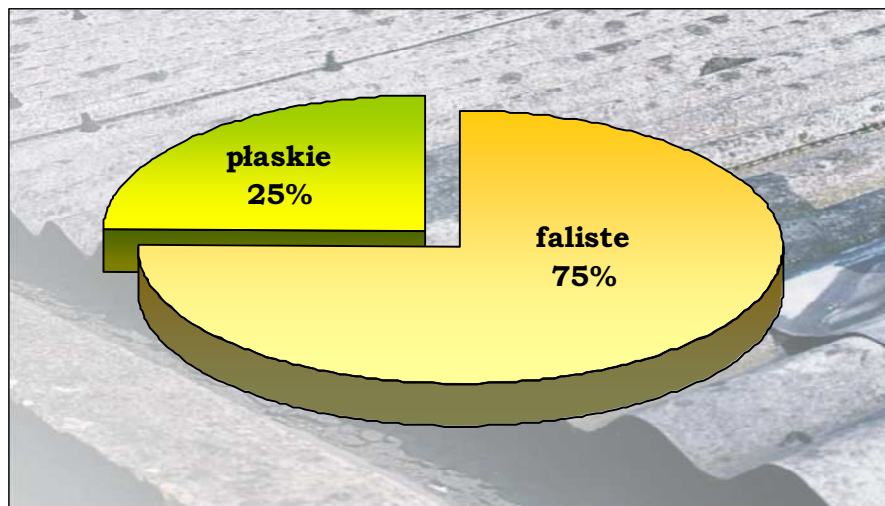
Tab. 5. Rozkład wyrobów azbestowych na terenie Gminy Piła w posiadaniu osób fizycznych nie będących przedsiębiorstwami.

L.p.	Nazwa wyrobu	Jednostka	Ilość	Waga [Mg]	Procentowy udział
1.	płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	m ²	1 666,09	19,93	75,30
2.	płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie	m ²	547,64	4,93	24,70
Razem:		m ²	2 213,73	24,92	100,00

Ze względu na miejski charakter terenów Gminy Piła, w tej grupie znajduje się najwięcej wyrobów zawierających azbest. Zlokalizowane są one głównie w rejonach zabudowań mieszkalnych oraz starego budownictwa. Zgodnie z założeniami Programu Gmina Piła od 2007 r. przystąpi do realizacji zadań, mających na celu wyeliminowanie wyrobów azbestowych w pierwszej kolejności z tej grupy.

Ryc. 9. Azbest I grupy na terenie Gminy Piła wg rodzaju.

GRUPA II:

- zakłady miejskie i mienie komunalne

W grupie tej znajdują się:

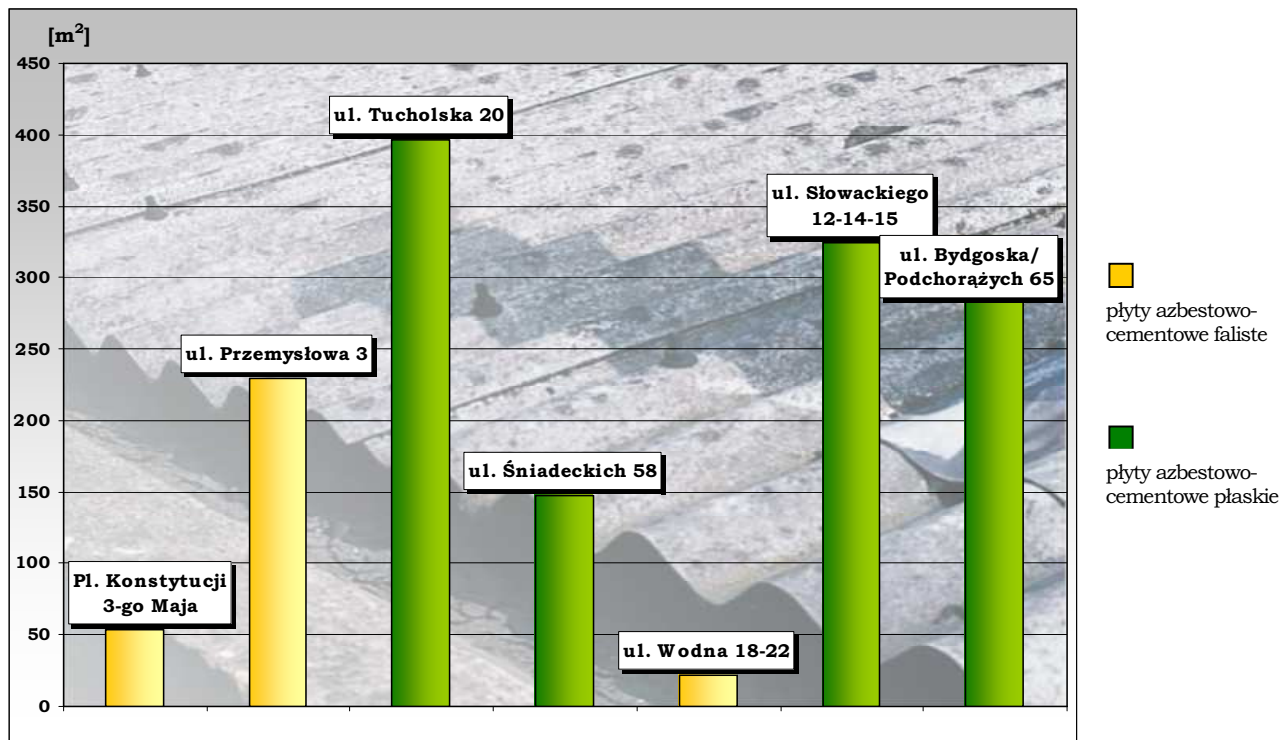
- Miejskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. w Pile;
 - Miejski Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Pile;
 - Miejska Energetyka Ciepła Sp. z o.o. w Pile;
- oraz budynki należące do Gminy, stanowiące mienie komunalne.

Największą ilość azbestu w tej grupie znajduje się w zarządzie Miejskiego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej w Pile. Szczegółowy rozkład wyrobów azbestowych przedstawia Ryc.10.

Dodatkowo Gmina posiada budynki typu „DOMONT” na ulicach: Węglowej, Kossaka, Motylewskiej, gdzie zastosowane są płyty azbestowo-cementowe płaskie o łącznej ilości 880,10 m².

Ryc. 10. Ilościowe rozmieszczenie azbestu w posiadaniu Miejskiego Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej w Pile.

GRUPA III:

- przedsiębiorstwa

Wśród przedsiębiorstw znajdujących się na terenie Gminy Piła, które zgłosiły posiadanie wyrobów zawierających azbest znalazło się tylko jedno przedsiębiorstwo. Jest to Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe "SEZUP CLIMA" Sp. z o.o. Jest ono w posiadaniu 201 m² płyty falistej azbestowo-cementowej dla budownictwa, co odpowiada ok. 2,4 Mg.

GRUPA IV:

- rury i złącza azbestowo-cementowe

Rury azbestowo-cementowe były dość powszechnie używane w latach sześćdziesiątych i na początku lat siedemdziesiątych do budowy rozdzielczych sieci wodociągowych o średnicach od osiemdziesięciu do trzystu milimetrów. Szacunki dotyczące ilości wykorzystywanych rur azbestowo-cementowych na terenie Gminy wynoszą ok. 10 990 mb, co łącznie daje ok. 440 Mg.

Klasyczna wymiana rurociągów azbestocementowych polega na następujących operacjach:

- opracowaniu projektu technicznego wymiany odcinka rurociągu i uzyskaniu wymaganych prawem pozwoleń na budowę,
- odkryciu rurociągu i jego wymianie na nowy,
- wykonaniu niezbędnych prób, odtworzeniu przyłączy itp.,
- zasypaniu wykopu i odtworzeniu nawierzchni.

5.2. Pomoc samorządu terytorialnego w usuwaniu wyrobów zawierających azbest

1. Pomoc w usuwaniu wyrobów budowlanych zawierających azbest wprowadzona zostanie od 2007 r. i dotyczyć będzie właścicieli i zarządców zasobów budowlanych osób fizycznych i osób prawnych.
2. Pomoc ta polegać będzie na dofinansowaniu demontażu, transportu i utylizacji wyrobów zawierających azbest.
3. Podmioty prowadzące roboty demontażowe, transport i utylizację odpadów zawierających azbest, zgodnie z przepisami prawa, powinny posiadać adekwatne pozwolenia. Dlatego też w drodze postępowania przetargowego przeprowadzonego przez Gminę, wyłoniona zostanie firma, posiadająca zezwolenie na wykonywanie ww. prac w celu ich przeprowadzenia na terenie Gminy.
4. Sfinalizowanie zadania nastąpi po skompletowaniu odpowiednich dokumentów, tj. faktury za wykonaną usługę, dokumentu potwierdzającego zgłoszenie robót lub uzyskanie pozwolenia na budowę/rozbiórkę od Starosty Piłskiego, karty przekazania odpadu oraz protokołu zdawczo-odbiorczego potwierdzającego realizację zadania (sporządzonego przez pracownika Urzędu Miasta Piły).
5. Procedura postępowania:
 - osoby fizyczne i osoby prawne składają wniosek do Prezydenta Miasta Piły o dofinansowanie kosztów związanych z demontażem, transportem i utylizacją wyrobów zawierających azbest. Wniosek musi być złożony przed demontażem wyrobów zawierających azbest, co umożliwi pracownikowi Urzędu Miasta weryfikację wniosku, w tym ilości wyrobów do usunięcia. **Nie będą rozpatrywane wnioski dotyczące zrealizowanych bądź rozpoczętych już zadań;**

- po merytorycznej weryfikacji wniosku, w ramach środków przeznaczonych na realizację Programu, pochodzących z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wnioskodawca otrzyma pismo informujące o akceptacji wniosku;
- wnioski rozpatrywane będą wg kolejności składania, do momentu wyczerpania środków finansowych przeznaczonych na ten cel. Pozytywne rozpatrzenie wniosku spowoduje zawarcie umowy cywilno-prawnej pomiędzy Wnioskodawcą a Gminą Piła na realizację w/w zadania.
- usuwaniem azbestu zajmie się podmiot wyłoniony drogą postępowania przetargowego do przeprowadzenia prac demontażowych, transportu i utylizacji odpadów zawierających azbest;
- szczegółowe uprawnienia i obowiązki stron określi Prezydent Miasta w drodze umowy.

5.3. Środki niezbędne do realizacji Programu

Jak już wspomniano, środki przeznaczone na pomoc samorządu terytorialnego w usuwaniu wyrobów zawierających azbest pochodzą z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Będą to środki corocznie przeznaczone w ramach Funduszu na ten cel. Wysokość środków uzależniona będzie od możliwości finansowych Gminy.

Wg danych, opartych o złożone Prezydentowi Miasta informacje, dotyczących ilości występujących na terenie Gminy wyrobów zawierających azbest, szacunkowa ich ilość wśród osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami wynosi ok. 2 213,73 m².

Przyjmując średni koszt demontażu, transportu na odpowiednie wysypisko i utylizacji 1m² płyt azbestowo-cementowych = 40 zł² brutto całkowity koszt usunięcia zinwentaryzowanych wśród osób fizycznych wyrobów zawierających azbest wyniesie:

$$2\ 213,73\ m^2 \times 40\ zł = \mathbf{88\ 549,20\ zł}$$

Środki na ten cel zabezpieczone zostaną w Gminnym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Jednakże z uwagi na fakt, iż azbest w tej grupie zawarty jest przede wszystkim w płytach stanowiących pokrycie dachowe, jego usunięcie wiąże się z nowym pokryciem dachowym. Średni

² Koszt określony w oparciu o badanie firm z dziedziny usuwania azbestu na rynku lokalnym.

koszt takiego pokrycia wyniesie ok. 65 zł/m² brutto (dachówka ekologiczna) wraz z montażem. Całość kosztów nowego pokrycia dachowego wśród osób fizycznych deklarujących posiadanie wyrobów zawierających azbest wyniesie:

$$2\,213,73\text{ m}^2 \times 60\text{ zł} = \mathbf{143\,892,50\text{ zł}}$$

Koszty nowego pokrycia nie będą finansowane przez Gminę, w związku z czym osoby fizyczne będą musiały zabezpieczyć ww. kwotę.

Koszty te powinny być weryfikowane podczas każdej aktualizacji Programu.

Wykaz firm posiadających pozwolenie na usuwanie azbestu na terenie powiatu pilskiego znajduje się w załączniku nr II.

Na terenie Gminy Piła zinwentaryzowano również 10 990,00 mb rur azbestowo-cementowych (łącznie: ok. 440 Mg). Jednakże nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest spożyty w wodzie jest szkodliwy dla zdrowia. Zarówno raport WHO jak i stanowisko Państwowego Zakładu Higieny są w tej sprawie jednoznaczne. Dlatego zastępowanie rur azbestowo-cementowych w instalacjach ziemnych wyrobami bezazbestowymi powinno następować sukcesywnie, w miarę technicznego zużycia lub w przypadku woli wymiany na rury bezazbestowe.

Szacowanie kosztów wymiany rur azbestowo-cementowych wymaga szczegółowej specyfikacji i uwzględnienia warunków lokalnych. Przyjmując średni koszt budowy nowego systemu wodociągo-wo-kanalizacyjnego ok. 400,00 zł/mb oraz doliczając koszty wykopu starego rurociągu oraz transportu i utylizacji odpadów niebezpiecznych, koszt ten może osiągać wysokość 550,00 zł/mb, stąd szacunkowa kwota wymiany rur azbestowo-cementowych w Gminie Piła wyniesie ok. 6 000 000,00 zł.

Wysokość tej kwoty, po szczegółowym zweryfikowaniu, jest podstawą do ubiegania się o środki finansowe na realizację zadania polegającego na wymianie rur azbestowo-cementowych z terenu Gminy. Możliwości uzyskania funduszy krajowych i unijnych zawiera rozdział 6.

5.4. Harmonogram realizacji Programu

Tab. 6. Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji zadań Programu w latach 2007-2012.

L.p.	Cel	Działania	Lata	Koszt [zł]	Finansowanie
1.	edukacja	informacje umieszczone na stronach internetowych Urzędu Miasta Piły dotyczące obowiązków właścicieli i zarządców nieruchomości, w których stosowany jest azbest oraz na temat szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka	2007-2012	brak kosztów	-
		produkcja i kolportaż na terenie Gminy ulotek informacyjno-edukacyjnych na tematy związane z azbestem	2008	3 500,00	GFOŚiGW
2.	przetarg	zorganizowanie przetargu na wyłonienie wykonawcy, który zajmie się usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Piła	2007	brak kosztów	-
3.	alokacja środków finansowych	alokacja środków finansowych z na realizację zadań założonych w Programie	corocznie	ilość środków będzie zależała od możliwości finansowych Gminy w danym roku, z zakładaną tendencją do zwiększania wysokości tych środków.	GFOŚiGW
4.	mobilizowanie mieszkańców Gminy do usuwania wyrobów zawierających azbest	informowanie o możliwościach pozyskania kredytu na realizację zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	2007-2012	brak kosztów	GFOŚiGW
		utworzenie systemu dotacji (zarządzenie Prezydenta) przeznaczonych dla osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami na usuwanie, transport i składowanie odpadów azbestowych	2007-2012	brak kosztów	GFOŚiGW
5.	inwentaryzacja	rzetelne i kompletne rozpoznanie ilości i stanu wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy	2008	brak kosztów - na podstawie informacji składanych Prezydentowi Miasta	-
				10 000,00	GFOŚiGW
6.	baza danych	opracowanie na poziomie Gminy Piła bazy informacyjnej zawierającej dane dotyczące miejsc występowania, ilości i stanu wyrobów zawierających azbest	2008	brak kosztów	-

7.	pozyskiwanie funduszy	Działania prowadzące do zwiększenia wysokości środków finansowych z przeznaczeniem na działania zmierzające do wyeliminowania azbestu z terenu Gminy	2007-2012	Zależnie od wprowadzenia nowych możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na działania związane z usuwaniem azbestu	GFOŚiGW
8.	przepływ danych	przedkładanie wojewodzie przez Prezydenta Miasta informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest	corocznie	brak kosztów	-
9.	monitoring dzikich wysypisk odpadów zawierających azbest	monitoringu „dzikich” wysypisk odpadów oraz ich eliminowanie zgodnie z istniejącymi przepisami	na bieżąco	brak kosztów	-
10.	oczyszczanie terenów gminnych	dofinansowanie działań związanych z usunięciem wyrobów azbestowych z terenu Gminy, użytkowanych przez zakłady miejskie Gminy Piła	2009-2012	W zależności od możliwości i potrzeb	GFOŚiGW
		usunięcie wyrobów azbestowych z budynków stanowiących mienie komunalne (ul.: Węglowa, Kossaka, Motylewska)	2009-2012	35 204,00	GFOŚiGW PFOŚiGW
		oraz nowe pokrycie dachowe		46 510,00	
		stopniowa eliminacja z terenu Gminy rur azbestowo-cementowych w sieci wodno-kanalizacyjnej	od 2009 r.	koszt całkowity: ok. 6 000 000,00 ³	częściowo z GFOŚiGW oraz zewnętrznych środków planowanych do pozyskania
11.	monitoring usuwania wyrobów azbestowych	działania nadzorcze realizacji Programu	corocznie	brak kosztów	-
12.	sprawozdania	sprawozdania z realizacji Programu przedkładane Radzie Miejskiej oraz mieszkańcom Gminy	okresowo	brak kosztów	-
13.	aktualizacja Programu	aktualizacja w zależności od zmieniających się przepisów prawnych oraz możliwości finansowych)	okresowo	brak kosztów	-

Nie wyklucza się, w przypadku zaistnienia takiej możliwości, finansowania Programu z innych źródeł, w tym np. z Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej, Powiatowego, Wojewódzkiego i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Spowoduje to przyspieszenie realizacji zadań założonych w Programie.

³ Koszt szacunkowy, do określenia rzeczywistych kosztów niezbędna będzie szczegółowa kalkulacja uwzględniająca lokalne uwarunkowania.

6. Możliwości pozyskania środków finansowych na działania związane z usuwaniem azbestu z terenu gminy Piła oraz składowaniem odpadów zawierających azbest

Usuwanie materiałów azbestowych i zawierających azbest mogą zajmować się tylko specjalistyczne firmy. Świadczenie tego typu usług wiąże się z koniecznością spełnienia przez przedsiębiorców różnego rodzaju wymogów, począwszy od posiadania odpowiednich zezwoleń, odpowiedniego sprzętu i transportu, na przeszkolonych pracownikach kończąc. W skład czynności związanych z usuwaniem azbestu wchodzi demontaż, zabezpieczanie i oznakowanie terenu oraz odpadów, transport oraz unieszkodliwianie. Wszelkie roboty muszą być nadzorowane przez specjalistów, a po zakończonych pracach nierzadko konieczne są pomiary powietrza na stwierdzenie obecności włókien azbestu. To wszystko wpływa na wysokie koszty likwidacji azbestu, które wahają się w granicach 40 zł za m². Na cenę tę wpływa również fakt, iż jedyną formą ostatecznego unieszkodliwiania tych niebezpiecznych wyrobów zgodnie z obowiązującymi przepisami jest ich składowanie. W związku z powyższym wysokie koszty usuwania azbestu zdeterminowane są również wysokimi kosztami składowania, uzależnionymi także od opłaty marszałkowskiej. Odpłatność za umieszczenie takich odpadów na składowisku odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne wynosi średnio od 400 do 1 000 zł za tonę. Ponadto demontaż pokrycia dachowego z azbestu powoduje konieczność wykonania nowego pokrycia, co stanowi kolejną barierę finansową.

Biorąc powyższe pod uwagę posiadacze wyrobów zawierających azbest najczęściej nie są w stanie wygenerować środków własnych, wystarczających na jego usunięcie i unieszkodliwienie. Rozwiązaniem może być uzyskanie wsparcia funduszy ochrony środowiska, zarówno krajowych jak i zagranicznych.

Planowane wydatki z budżetu państwa w okresie 30-lat ograniczone zostały do czterech zadań:

1. wydatki na finansowanie działalności Głównego Koordynatora określone w Krajowym Programie – w wysokości 1 mln zł rocznie,
2. wydatki na działalność informacyjno-popularyzacyjną w mediach dotycząca bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich usuwania, a także informacji o szkodliwości azbestu i sposobów chronienia przed narażeniem na jego emisję – łącznie 27 mln zł,
3. wydatki na opracowanie (lub udział) terenowych planów ochrony przed szkodliwością azbestu i programów usuwania wyrobów zawierających azbest, a także szkolenia pracowników administracji publicznej (szczebla centralnego i wojewódzkiego) w zakresie szczegółowych przepisów i procedur dotyczących azbestu – łącznie 4,15 mln zł,

4. wydatki na opracowanie programów zdrowotnych i utworzenie ośrodka oceny ryzyka – łącznie 4 mln zł.

Wydatki te nie uwzględniają bezpośredniej pomocy finansowej dla osób fizycznych, dla których taka pomoc jest niezbędna do eliminacji wyrobów zawierających azbest. Dlatego ważne jest współuczestnictwo samorządów lokalnych w działaniach wspierających bezpośrednio tą część społeczeństwa, której dotyczy problem odpadów azbestowych. Pomoc taka może być udzielana w oparciu o Gminne, Powiatowe i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

1. Gminne i Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Przychodami ww. funduszy są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych pobieranych na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz przepisów szczególnych. Środki gminnych funduszy przeznacza się m.in. na:

- 1) edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju;
- 2) wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska;
- 3) realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej;
- 4) przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody, w tym urządzenie i utrzymanie terenów zieleni, za drzewień, zakrzewień oraz parków;
- 5) przedsięwzięcia związane z gospodarką odpadami i ochroną powierzchni ziemi;
- 6) przedsięwzięcia związane z ochroną powietrza;
- 7) przedsięwzięcia związane z ochroną wód;
- 8) profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska;
- 9) inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Środki powiatowych funduszy przeznacza się na:

- 1) wspomaganie działalności Gminnych Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- 2) inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Wprowadzenie systemu pomocy do usuwania wyrobów zawierających azbest możliwe jest poprzez podjęcie zarządzenia Prezydenta Miasta Piły.

2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Środki zgromadzone na tych funduszach mogą zostać wydatkowane zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska m.in. na:

- 1) inwestycje ekologiczne realizowane ze środków pochodzących z Unii Europejskiej oraz funduszy krajowych;
- 2) innych zadań służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikających z zasady zrównoważonego rozwoju, ustalonych w planach działalności wojewódzkich funduszy, w tym na programy ochrony środowiska, programy ochrony powietrza, programy ochrony przed hałasem, plany gospodarki odpadami, plany działań krótkoterminowych, o których mowa w art. 92 ust. 1 Prawa ochrony środowiska, a także na realizację powyższych planów i programów;

WFOŚiGW w Poznaniu dopłaca m.in. do oprocentowania kredytów preferencyjnych udzielanych przez Bank Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Poznaniu oraz Oddział w Ostrowie Wielkopolskim na inwestycje w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowane w województwie wielkopolskim. Bank Ochrony Środowiska uruchomił 8 specjalnych linii kredytowych dla inwestorów, którymi mogą być w szczególności przedsiębiorcy, rolnicy, osoby fizyczne, wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe. WFOŚiGW przeznaczy swoje środki na dopłaty do oprocentowania kredytów zaciąganych między innymi na zadania związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu i wyrobów zawierających azbest.

3. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Dofinansowanie ze środków tego funduszu może zostać przeznaczone na cele określone w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2006 r. Nr 129, poz. 902) w jednej z następujących form:

- pożyczki preferencyjne,
- pożyczki płatnicze,
- kredyty udzielane ze środków Narodowego Funduszu przez banki w ramach linii kredytowych,
- dotacje,
- dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- pożyczki w ramach umowy konsorcjum,
- promesy pomocy finansowej przedsięwzięcia,
- poręczenia spłaty kredytów oraz zwrotu środków przyznanych przez rządy państw obcych i organizacje międzynarodowe, przeznaczonych na realizację zadań ochrony środowiska i gospodarki wodnej, zgodnie z ustawą z 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne (Dz.U. z 2003 r. Nr 74 poz. 1689 z późn. zm.). Udzielając poręczenia Narodowy Fundusz wymaga zabezpieczeń na okoliczność roszczeń wynikających z tytułu wykonywania obowiązków poręczyciela i pobiera opłatę prowizyjną,
- umorzenia pożyczek preferencyjnych.

Na liście priorytetowych programów NFOŚiGW planowanych do finansowania na rok 2007 znalazły się m.in.:

- budowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej [1.1],
 - eliminacja bezpośrednich zagrożeń antropogennych obszarów cennych przyrodniczo wskutek ograniczenia niskiej emisji, uregulowania gospodarki ściekowej oraz usuwania materiałów zawierających azbest z obszaru parków narodowych, z obszarów wyznaczonych do sieci NATURA 2000 z obiektów/gruntów będących własnością Skarbu Państwa [5.1],
 - eliminacja bezpośredniej presji na obszary przyrodniczo cenne wskutek ograniczenia niskiej emisji, uregulowania gospodarki ściekowej oraz usuwania materiałów zawierających azbest z obszarów lasów państwowych z obiektów/gruntów będących własnością Skarbu Państwa lub gmin [5.2].
- Ponadto poza programami, NFOŚiGW będzie również finansował we współpracy z bankami poprzez linie kredytowe m.in. usuwanie wyrobów zawierających azbest.

4. Bank Ochrony Środowiska.

BOŚ świadczy kompleksowe usługi finansowe dla podmiotów realizujących inwestycje w zakresie ochrony środowiska.

We współpracy z WFOŚiGW BOŚ udziela kredyty inwestycyjne związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu i wyrobów zawierających azbest, polegające na wymianie powierzchni dachowych lub elewacyjnych wykonanych z materiałów zawierających azbest. W kosztach kwalifikowanych znajdują się roboty demontażowe, transport i unieszkodliwienie odpadu zawierającego azbest, zakup materiałów do wykonania zamiennych pokryć dachowych lub elewacyjnych, roboty budowlano-montażowe związane z wykonaniem zamiennych pokryć dachowych lub elewacyjnych. Kredyty przeznaczone dla wszystkich ubiegających się z terenu woj. wielkopolskiego, z wyjątkiem jednostek samorządu terytorialnego.

Warunki kredytowania:

- oprocentowanie: 0,7 s.r.w.,
- kwota kredytu: do 70% kosztów realizowanej inwestycji lecz nie więcej niż:
 - 50 000 zł dla osób fizycznych,
 - 300 000 zł dla wspólnot mieszkaniowych,
 - 500 000 zł dla pozostałych kredytobiorców,
- okres kredytowania: do 60 m-cy,
- okres realizacji zadania: do 6 miesięcy od daty postawienia przez Bank kredytu do dyspozycji Kredytobiorcy,
- okres karencji: do 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy kredytowej,
- prowizja: do 2% kwoty przyznanego kredytu.

5. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego.

Zintegrowany Program Rozwoju Regionalnego (ZPORR) współfinansowany jest z zasobów Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Projekty realizowane w ramach ZPORR to m.in.:

Priorytet 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów

Celem realizacji Priorytetu 1 jest wzrost atrakcyjności wszystkich regionów przez oddziaływanie na obecne mocne strony regionów głównie za pomocą inwestycji w infrastrukturę. Priorytetowo będą traktowane modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej i społecznej wpływającej na rozwój potencjału regionu jako całości, w tym ze znajdującymi się na jego obszarze najbardziej dynamicznymi centrami wzrostu. W ramach Priorytetu 1 realizowane jest działanie 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska. Działanie to ma na celu ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb, poprawę stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a także poprawę zarządzania środowiskiem. W wyniku realizacji powyższych celów nastąpi poprawa stanu środowiska naturalnego, poprawią się także warunki życia mieszkańców oraz stworzone zostaną korzystne warunki dla rozwoju przedsiębiorstw działających zgodnie z zasadami poszanowania środowiska. Realizacja projektów powinna przyczynić się do osiągnięcia standardów w zakresie ochrony środowiska zawartych w Dyrektywach przeniesionych na grunt polskiego prawa. W ramach Działania przewidziane do realizacji są projekty, które mają pozytywny wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej oraz są zgodne ze standardami w zakresie ochrony środowiska wymaganymi w Dyrektywach. W ramach Działania przewidziane do realizacji są projekty, które przyczyniają się do zapewniania dobra publicznego lub poprawy jakości istniejącego dobra publicznego (z wyjątkiem projektów zawierających pomoc publiczną).

W ramach Działania realizowane będą projekty infrastrukturalne o wartości całkowitej od 1 mln euro do 10 mln euro (projekty o wartości całkowitej przekraczającej kwotę 10 mln euro dofinansowywane będą z Funduszu Spójności, infrastrukturalne projekty środowiskowe o wartości całkowitej poniżej 1 mln euro realizowane będą w ramach Priorytetu 3 ZPORR „Rozwój lokalny”). Do realizacji w ramach Działania przewidziane są także projekty z zakresu zarządzania ochroną środowiska o minimalnej wartości całkowitej 500 tys. euro.

Rodzaje projektów możliwych do realizacji w ramach Działania 1.2 obejmują następujące obszary:

1. Zaopatrzenie w wodę, pobór wody i oczyszczanie ścieków;
2. Gospodarkę odpadami;
3. Poprawę jakości powietrza;
4. Zapobieganie powodziom;
5. Wsparcie zarządzania ochroną środowiska;
6. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

6. Fundusz Spójności.

Jest to fundusz, z którego dofinansowanie mogą otrzymać duże projekty lub grupy projektów, tworzących wspólną całość, których całkowita wartość przekracza 10 mln euro. Maksymalny poziom dofinansowania to 85% wydatków kwalifikowalnych. Pozostałe 15% zagwarantować musi strona polska, pochodzić one mogą z różnych źródeł wyłączając fundusze strukturalne. Źródłami tymi mogą być:

- środki publiczne w tym np.: budżet centralny, budżet administracji samorządowej, nadwyżka finansowa przedsiębiorstwa komunalnego, pożyczki/kredyty pozyskane z np. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej lub Międzynarodowych Instytucji Finansowych (Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju);
- środki prywatne (partnerstwo publiczno-prywatne);
- inne np. pożyczki/kredyty z banków komercyjnych.

W sektorze środowiska dofinansowanie mogą otrzymać m.in. inwestycje z dziedziny racjonalizacji gospodarki odpadami oraz ochrony powierzchni ziemi.

Beneficjentami w sektorze środowiska mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- związki jednostek samorządu terytorialnego,
- komunalne spółki prawa handlowego,
- inne podmioty publiczne (np. Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej, spółki Skarbu Państwa) lub prywatne.

7. Środki Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskigo Mechanizmu Finansowego.

O środki z tych mechanizmów finansowych mogą ubiegać się wszystkie instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe, utworzone w prawny sposób w Polsce i działające w interesie publicznym. Środki zostały podzielone na sześć obszarów priorytetowych, w których wyróżniamy m.in.:

- Priorytet: Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii. Jego głównym celem jest ograniczenie zanieczyszczenia środowiska poprzez działania w zakresie ochrony powietrza, ochrony wód powierzchniowych oraz racjonalną gospodarkę odpadami,
- Priorytet: Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast. Jego celem jest realizowanie przedsięwzięć zmierzających do zachowania i odbudowy europejskiego dziedzictwa kulturowego wraz z jego otoczeniem oraz wykreowanie narodowych produktów turystyki kulturowej w historycznych miastach Polski.

Maksymalny wkład środków z obu mechanizmów dla projektów finansowanych z publicznych środków krajowych wynosi 85% kosztów całkowitych, w pozostałych przypadkach - 60% kosztów projektu.

8. Narodowa Strategia Spójności 2007 – 2013.

Priorytety wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych w latach 2007 – 2013 określa Narodowa Strategia Spójności (NSS), której cele będą realizowane poprzez Programy Operacyjne oraz 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, zarządzanych przez Samorządy poszczególnych województw.

- a) Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej,
- b) Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko,
- c) Program Operacyjny Kapitał ludzki,
- d) Program Operacyjny Konkurencyjna gospodarka,
- e) Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej,
- f) Program Operacyjny Pomoc techniczna,
- g) 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO) – obecnie trwa proces tworzenia „Regionalnego Programu Operacyjnego dla Wielkopolski na lata 2007 – 2013”.

Każde z szesnastu województw w latach 2007-2013 będzie realizowało własny program operacyjny, finansowany przez Europejski Funduszu Rozwoju Regionalnego, który został przygotowany w odpowiedzi na lokalne potrzeby oraz został dostosowany do indywidualnej specyfiki województwa w toku konsultacji społecznych. Od kilku miesięcy trwają prace nad Regionalnym Programem Operacyjnym dla Wielkopolski na lata 2007 – 2013, współfinansowanym ze środków strukturalnych Unii Europejskiej.

9. Fundacja EkoFundusz

EkoFundusz jest niezależną fundacją działającą według prawa polskiego, a w szczególności wg ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz.U. Nr21 poz. 97) a także Statutu. Obecnie Fundatorem jest Minister Skarbu Państwa. Statut EkoFunduszu zawiera pięć sektorów ochrony środowiska uznanych za dziedziny priorytetowe. W zakresie gospodarki odpadami priorytetami EkoFunduszu są:

- tworzenie kompleksowych systemów selektywnej zbiórki, recyklingu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych i niebezpiecznych,
- przedsięwzięcia związane z eliminacją powstawania odpadów niebezpiecznych w procesach przemysłowych (promocja „czystszych technologii”) i likwidacją składowisk odpadów tego rodzaju,
- rekultywacja gleb zanieczyszczonych odpadami niebezpiecznymi stanowiącymi zagrożenie dla zdrowia ludzi lub świata przyrody.

We wszystkich pięciu sektorach pomoc finansową EkoFunduszu uzyskać mogą tylko te projekty, które wykazują się wysoką efektywnością, tj. korzystnym stosunkiem efektów ekologicznych do kosztów. Poza tym zalecane jest, aby projekty spełniały przynajmniej jeden z następujących warunków:

- wprowadzanie na polski rynek nowych technologii z krajów-donatorów,
- uruchomienie krajowej produkcji urządzeń dla ochrony środowiska,
- szczególne znaczenie dla ochrony zdrowia.

EkoFundusz udziela wsparcia finansowego w formie bezzwrotnych dotacji a także preferencyjnych pożyczek. Dotacje uzyskać mogą jedynie projekty dotyczące inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną środowiska (w ich fazie implementacyjnej). EkoFundusz nie dofinansowuje badań naukowych, akcji pomiarowych, a także studiów i opracowań oraz tworzenia wszelkiego rodzaju dokumentacji projektowej. Gdy inwestorem są władze samorządowe, dotacja może pokryć do 30% kosztów (w przypadkach szczególnych do 50%), a dla jednostek budżetowych, podejmujących inwestycje proekologiczne wykraczające poza ich zadania statutowe, dofinansowanie EkoFunduszu może pokryć do 50% kosztów. EkoFundusz może wspierać zarówno projekty dopiero rozpoczynane, jak i będące w fazie realizacji, jeżeli ich rzeczowe zaawansowanie nie przekracza 60%.

7. Podsumowanie

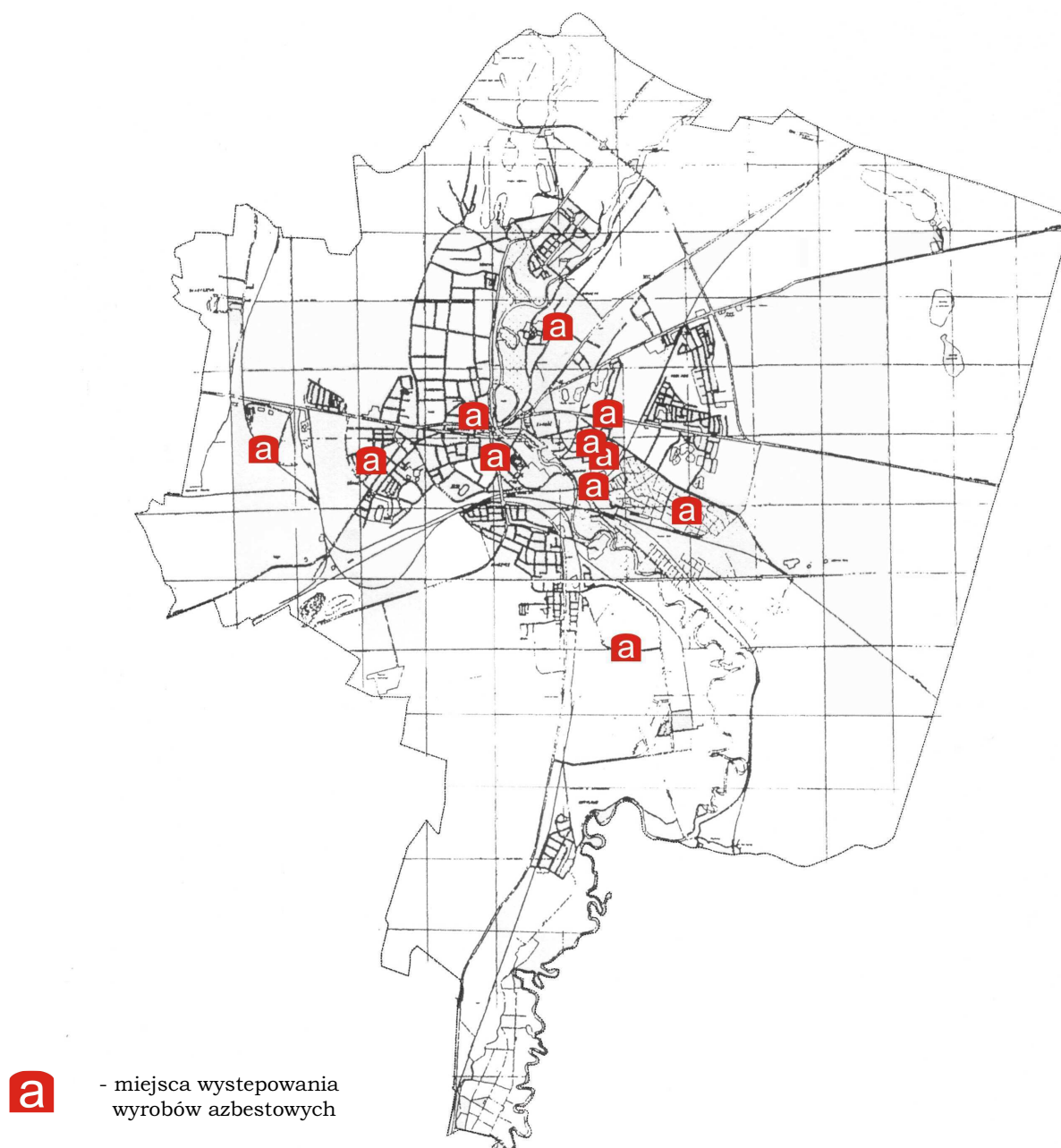
Pomimo obowiązującego zakazu stosowania azbestu, jest on nadal elementem wielu wyrobów użytkowanych głównie w budownictwie. Jego udowodniona szkodliwość stanowi o istnieniu potrzeby usuwania go z terenu Gminy. Jednakże koszty usuwania wyrobów zawierających azbest są znaczne i niejednokrotnie stanowią największą barierę dla użytkowników niebezpiecznych wyrobów. W tej sytuacji pomocą powinny wykazać się jednostki samorządu terytorialnego. Mając na celu stworzenie właściwych zdrowotno-sanitarnych warunków życia obecnych i przyszłych pokoleń oraz ochronę środowiska naturalnego. Z pomocą taką wystąpiła Gmina Piła, która zaplanowała wspieranie osób prywatnych w przedsięwzięciach zmierzających do usuwania wyrobów azbestowych.

Bardzo ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązków, jakie nakłada na nich polski system prawny. Dotyczy to głównie obowiązku prowadzenia kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów azbestowych oraz przekazywania Prezydentowi Miasta Piły informacji o lokalizacji i ilości tychże wyrobów. W Gminie Piła tylko niewielka liczba osób wypełnia te obowiązki, co świadczyć może o małej świadomości ekologicznej społeczeństwa lokalnego. Dlatego też, oprócz finansowych aspektów, Gmina Piła planuje przeprowadzenie szerokiej akcji uświadamiania społeczeństwa, nie tylko w zakresie obowiązków właścicieli i zarządców obiektów, w których zastosowany jest azbest, ale także na temat szkodliwości azbestu dla zdrowia ludzkiego. Bagatelizowanie szkodliwości włókien azbestowych we wdychanym powietrzu może doprowadzić do wielu zmian nowotworowych w naszych organizmach, a przy założonym przez państwo okresie usuwania wyrobów azbestowych do 2032 r. wiele z tych wyrobów przekroczy normy bezpiecznego użytkowania, co spowodować może narażenie nie tylko użytkowników wyrobów zawierający azbest ale i każdego mieszkańca Gminy.

Załącznik I

Rozmieszczenie zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Piła.

Załącznik II

Wykaz firm posiadających pozwolenie starosty piłskiego na usuwanie azbestu na terenie powiatu piłskiego.

L.p.	Firma	Nr pozwolenia
1.	KASTOR Tomasz Janiszewski 67-321 Leszno Górne ul. Kolonia 19B/2 tel./fax.068 376-65-93	SR.IV-7651/16/2006 z dnia 13.07.2006
2.	PHU TEMIPOL Sp. z o.o. ul. Konduktorska 42 40-155 Katowice tel. 032 258 90 04	SR.IV-7651/12/2006 z dnia 26.06.2006
3.	PHU CARBON Krzysztof Matusza Os. Piastowskie 14a/9 62-200 Gniezno tel. 061 428 69 43; 604 853 571	SR.IV-7651/9/2006 z dnia 20.04.2006
4.	PHU JUKO Jerzy Szczukocki ul. 1go Maja 25 97-300 Piotrków Trybunalski tel. 044 649 94 24	SR.IV-7651/7/2006 z dnia 10.03.2006
5.	Zakład Usług Technicznych ZAK Wacław Zakos ul. Kutrzeby 1/35 66-400 Gorzów Wielkopolski tel. 095 73 83 606	SR.IV-7651/6/2006 z dnia 13.07.2006
6.	HYDROGEOTECHNIKA Sp. z o.o. ul. Ściegiennego 262A 25-116 Kielce tel. 041 348 06 60	SR.IV-7651/4/2006 z dnia 10.03.2006
7.	KANROD Dariusz Dorna 64-735 Miąły ul. Meżykowska 2B/11 tel. 067 256 32 10	SR.IV-7651/1/2006 z dnia 06.02.2006
8.	EKOLOGIA FAIR PLAY s.c. Dariusz Plewko, Andrzej Grzegorzcyk ul. Mickiewicza 2 74-400 Dębno tel. 095 760 29 38	SR.IV- 7651/50/2005/2006 z dnia 03.02.2006
9.	Zakład Dacharsko-Blacharski Michał Trzeciński ul. Lipowa 8 89-400 Sępólno Krajeńskie tel. 0509 540 708	SR.IV- 7651/43/2005/2006 z dnia 18.01.2006
10.	EKO-CHEM-EKO-SERVICE Sp. z o.o. Al. Kościuszki 99 90-441 Łódź tel. 042 636 97 63	SR.IV- 7651/41/2005/2006 z dnia 09.01.2006
11.	PW YSZECHRAD Grzegorz Kutny ul. Norwida 12 64-800 Chodzież tel. 067 282 79 55	SR.IV-7651/42/2005 z dnia 16.12.2005
12.	SPE-BAU Sp. z o.o. ul. Mielecka 21/1 53-401 Wrocław tel. 071 361 46 12	SR.IV-7651/40/2005 z dnia 18.11.2005
13.	BUHCK Recykling ul. R. Maya 1 61-371 Poznań tel. 061 650 2939	SR.IV-7651/37/2005 z dnia 18.11.2005
14.	Spółka Jawna Wysoccy Wiesław Wysocki, Mirosław Wysocki ul. Zakładowa 4 89-600 Chojnice tel. 052 397 14 48	SR.IV-7651/40/2005 z dnia 18.11.2005
15.	PPHU GAJAWI Gabriel Rogut ul. Odyńca 2 95-150 Łódź tel. 501 028 153	SR.IV-7651/34/2005 z dnia 10.10.2005
16.	ALGADER HOFMAN Sp. z o.o. ul. Wólczyńska 133 bud 11B 01-919 Warszawa tel. 022 864 94 97; 864 94 99; 864 98 12	SR.IV-7651/29/2005 z dnia 06.09.2005

17.	SINTAC-Polska Sp. Z o.o. ul. Armii Krajowej 86 05-075 Warszawa – Wesola tel. 022 812 62 54	SR.IV-7651/28/2006 z dnia 06.09.2005
18.	Transport – Metalurgia ul. Reymonta 62 97-500 Radomsko tel. 044 685 41 35	SR.IV-7651/25/2005 z dnia 26.09.2005
19.	ALBEKO Singer Sp. J. 87-510 Kotowy tel. 054 280 02 88	SR.IV-7651/24/2006 z dnia 22.09.2006
20.	PPHU ABBA-EKOMED Sp. z o.o. ul. Moniuszki 11/13 87-100 Toruń tel. 056 651 36 67; 651 44 25	SR.IV-7651/22/2006 z dnia 31.08.2005
21.	Firma Budowlana Usługi-Handel Dariusz Łata Os. Parkowe 5 64-630 Ryczywół tel. 067 28 38 360	SR.IV-7651/17/2005 z dnia 11.07.2005
22.	Zakład Remontowo-Budowlany „Ambroży” S.J. ul. Meissnera 1/3 lok. 22 03-982 Warszawa	SR.IV-7651/16/2005 z dnia 16.05.2005
23.	PPHU EKO-MIX ul. Grabieżyńska 163 50-950 Wrocław tel. 071 332 41 61	SR.IV-7651/20/2005 z dnia 27.04.2005
24.	Ramid Specjalistyczne rozwiązania ul. A. Kowalskiego 1/54 03-288 Warszawa tel. 022 525 25 55	SR.IV-7651/3/2005 z dnia 21.02.2005
25.	E-PIK Usługi Ekologiczne Sp. z o.o. ul. Grunwaldzka 269/1 60-179 Poznań tel. 061 285 40 74	SR.I.7651/31/2004 z dnia 21.09.2004
26.	Przedsiębiorstwo Budownictwa Łądowego MJ Sp. z o.o. Reguły, ul. Graniczna 6 05-816 Michałowice	SR.I.7651/11/2004 z dnia 28.05.2004
27.	Centrum Gospodarki Odpadami CARO ul. Zamoyskiego 51 22-400 Zamość tel. 084 62 730 13	SR.I.7651/40/2003 z dnia 04.12.2003
28.	Przedsiębiorstwo Techniczno- Usługowe KORAB Sp. z o.o. ul. Marynarki Polskiej 148 80-865 Gdańsk	SR.I.7651/30/2003 z dnia 28.11.2003
29.	DEMO-BUD Katarzyna Napierała ul. Poznańska 13a 62-080 Swadzim tel. 061 816 92 39	SR.I.7651/31/2003 z dnia 28.11.2003
30.	Zakład Remontowo-Budowlany Stanisław Karolczak ul. Przelajowa 10/56 94-044 Łódź tel. 042 686 67 37	SR.I.7651/17/2003 z dnia 07.11.2003
31.	Przedsiębiorstwo Robót Termoizo- lacyjnych i Antykorozyjnych TERMEOEXPOTRT ul. Żurawia 24/7 00-515 Warszawa tel. 022 821 34 67	SR.I.7651/18/2003 z dnia 23.06.2003

Załącznik III

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾ I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA

1. Miejsce, adres.....
2. Właściciel/zarządca/użytkownik^{*)}:
 - a) osoba prawna - nazwa, adres
 - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres
3. Tytuł własności
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾
5. Ilość (m², tony)³⁾
6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:
 - a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu⁵⁾
 - b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji
8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾.....

.....
(podpis)

Data.....

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.

3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).

4) Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.

5) Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.

6) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

Załącznik IV

**INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾, KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE
ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE**

1. Miejsce, adres
2. Właściciel/zarządca^{*)}:
 - a) osoba prawna - nazwa, adres,
 - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres
3. Tytuł własności
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾
5. Ilość (m², tony)³⁾
6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów
7. Planowane usunięcia wyrobów:

 - a) sposób
 - b) przez kogo
 - c) termin

8. Inne istotne informacje⁴⁾

.....
(podpis)

Data.....

Objaśnienia:

^{*)} Niepotrzebne skreślić.

¹⁾ Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1% azbestu.

²⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.

³⁾ Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).

⁴⁾ Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

Załącznik V

Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Obiekt budowlany/urządzenie budowlane

Adres obiektu budowlanego/urządzenia budowlanego

Pomieszczenie:

Rodzaj wyrobu:

Grupa / Nr	Wyrób - rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I. Sposób zastosowania azbestu			
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)		30
2.	Tynk zawierający azbest		30
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m ³)		25
4.	Pozostałe wyroby z azbestem		10
II. Rodzaj azbestu			
5.	Azbest chryzotylowy		5
6.	Inny azbest (np. krokidolit)		15
III. Struktura powierzchni wyrobu z azbestem			
7.	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8.	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej		10
9.	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna		0
IV. Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem			
10.	Duże uszkodzenia		30 ³⁾
11.	Małe uszkodzenia		10 ⁴⁾
12.	Brak		0
V. Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem			
13.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14.	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)		10
15.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17.	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)		10
18.	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10
19.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI. Wykorzystanie pomieszczenia			
20.	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35
21.	Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób		30
22.	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie		20
23.	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie		10
VII. Usytuowanie wyrobu			
24.	Bezpośrednio w pomieszczeniu		30
25.	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem		25
26.	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)		25
27.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym		10

Suma punktów oceny

Stopień pilności I

65 i więcej punktów

(wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie)

Stopień pilności II

powyżej 35 do 60 punktów

(ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku)

Stopień pilności III

do 35 punktów

(ponowna ocena w terminie do 5 lat)

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Zsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....
Oceniający (nazwisko i imię)

.....
Właściciel / Zarządca

Adres

Data.....

-
- 1) Według klasyfikacji rodzajów wyrobów zawierających azbest - podanych w załączniku nr II.
 - 2) Zgodnie z inwentaryzacją i załącznikiem nr II.
 - 3) Duże uszkodzenia - widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni równej lub większej niż 3% powierzchni wyrobu.
 - 4) Małe uszkodzenia - brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3% powierzchni wyrobu.

*** należy wypełnić oddzielnie dla każdego obiektu budowlanego**